Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШНИАРА, 14 МАРТ, 1989 ШУ. ★ № 31 (7689). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Соахка шоашта хьалхашка лэттача декхарех дика лоархІабир Сунженски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш. Даьхача толамаша кхы а чІоагІагІа хьинар айдаь къахьегаш ба уж карарча шера а. Из иштта долга къаьгга хьагойт цар хІанзарча хьокхамаша.

Январеи февралеи совхоза фермай болхлоша пачхьалкхенга ехкай 207 тонн шура. Из планагІа йолчул тоъал дукхагІа я. Ишта дукхагІа я из дІадахача шера хьалхарча шин бетта хинначул а.

— БІаьстий шура лаьгІъялар каст-каста нийслуш хІама да, — йоах ферма болхлоша. — Цох тамаш елга а дац: цкъа-дале, доакъар кІезиглу, шозлагІ-дале, дукхагІдола доахан лекъа хул. Ираза, укх шера цу тайпара хІама нийсденнадац тха балха тІа.

ХІара кхоабача Іаттагара дийнахьа йоакхха шура 7 — 8 килограмм я. Моттигерча хьалашка хьежача из дика хьокхам ба. Белгалдаккха деза, шура ди тІехьа гІакхеташ йоагІалга а.

Планаш кхоачашйой а, кхы а йоккхагІйола таронаш йоацаш бац колхоза хьайбаш леладераш. Нийса хургдац, цар уж лехац аьлча а. Боккха теркам тІабохийт укхаза наьха къахьегама дисциплина чІоагІъяра, фермашкара кулгашца ду хала балхаш кІезигдара, Іул тоадара, доакъара база шеръяра.

Новкъа дале а, районерча къаьст-къаьстача дояркашта юкъе льржача социалистически яхье хьалхалатта рашца В. И. Ленина цІерагІча колхоза цхьаь цаІ викал яц. Из кхоачамбоацар дІадаккхара шоашта могар ду укхазарча болхлоша.

Деша дай бац

Лоаллаха уллача XX партсъезда цІерагІча колхозера хьал ишта дац. Номер 1 йола ферма мара яц укхаза шийна хьалхашка латтача декхарех лоархІаеш. Гаьнна тІехьаюсаш я № 2 йола МТФ. ХІара кхоабача Іаттагара дийнахьа 4,5 килограмм шура яьккхача а «гІадболх» укхазара дояркаш. Шин бетта цар пачхьалкхенга ехкай 120 тонн, шура, е шера йолчох 9 процент! ДІа ца луш тІайнсай 101 тонн продукци.

Царца яхье баьнна хьувз колхозерча № 3 йолча шурий-товарни ферма болхлой а. Цаона тІайнсай 42 тонн гаргга шура. Дийнахьа хІара кхоабача Іаттагара 4,5 килограмм шура яккха мара аьттув балац укхазарча дояркай. Деттамаш ялх килограммага дІагІортташ дале а, геттара тІехьайнсай № 5 йола МТФ а.

Колхоза хьайбаш леладераша шера декхараш кхоачашдергдац ала хІанз а хьалха да. Теша лов, нийсдалийта тІехьадисар цар сиххадІадоаккхаргхил а р а х. ХІаьта а новкъа да-кх, районе дикагІбарех а боккхагІбарех а болча цхьан боахама гІулакхаш ишта / ледара хилар.

БІАЬСТАН БАЛХАШТА— ЛЕРТТІА КИЙЧО

Халонаш эшаеш

Ма хулла бІаьстан балхашта юртбоахама техника кийчъеш ба укх деношка Ачхой - Мартановски района механизатораш а ремонтникаш а. Денна дош дар 23-гІа февраль тІакхоачаш тІеххьара трактор кийчон мугІаре дІаоттае. Хала хете а, района дукхагІйолча совхозашкара ремонтхой цу декхарех хІанз а дика лоархІабаьбац. Цун бахьанаш дукха да. Цкъа-дале, оатхалащца Іалашо эсала хилар. ШозлагІ - дале, материально - технически база во яр.

Иштта цу воча хьалашка техника кийчъе йийзар «Лермонтовский» совхоза механизаторий а ремонтникий а. Техникана цхьаццайола оатхалаш ца тоъарал совгІа, ремонтни балхаш де цхьаккха аьттув боацаш я механически мастерской цехаш.

Дале а, де дезача гІулакха цхьаккха гІайгІа ца еш, болх хьа ца беш ха яккханзар лермонтовцаша. Планах тоае езаш 22 трактор а, 20 ялат чуэца комбайн а, иштта трактора тІехьатоссаш бола гІирс а бар цар. БІаьстан балхаш ханнахьа дІадоладара эша шоай йола техника хІанзе а кийчон мугІаре дІаоттаьйй цар. ТІакхха тІехьатоссаш бола гІирс кийчбаь дукха ха я. Дика къахьийгар ремонтникаша январе. Планах 10 трактор тоае езаш бар уж, хІаьта цар мастерскера араьккхар 12 трактор.

Ремонтникаша денна дош да бІаьстан балхаш дІадоладалехьаерригa техника кийча хилийтара. Шеко яц денна дош цар лерттІа кхоачашдергхиларах. Царех ба толаме къахьегараш моторист Ш. Масаев, токарь С. Талхигов, сварщик В. Рыболовлев. Цар хІаране 120 процент йолаш кхоачашъю шоай задани.

В. КУРБАНОВ.

1989 шера хьалхарча шин бетта республика хьайбаш леладераша баьча балха итогаш

Республика хьайбаш леладераша берригa низ тІабохийт хьайбаш дика Іангара дахара. Цхьадолча боахамашка хьайбай продукци йоаккхалга алсамдаьннад. Дале а, бІарчча хьанйцача республике кІезигагІа йоаккх шура, кІезигагІа гулду фуаш.

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка хьайбай продукци яккхар:

Наименование продукции	1989 шера январь-февраль	1989 шера январь-февраль	1989 ш. январь-февраль 1988 шера январаца-февралаца нийсбича (процентаща)
Дулх (хьайбаш, оалхазараш доадаь эзача) эзар тонн	2,3	2,6	113
Шура — эзар тонн	15,1	14,5	96
Котамий фуаш (млн.)	15,4	7,4	48

Соахкарча январаца-февралаца нийсдича шозза кІезигагІа дулх дохк Веденскии Малгобекскии районаша. Дукхха кІезигагІа дулх дІачулу Грозненски района-27 процент, Ножай-Юртовски района-11 процент боахамаша. Цхьан Іатта январе-феврале енна шура 360 килограмм я, из соахка цу беттащка хинначул 13 килограмм кІезигагІа я.

Хьайбай продукци йоаккхалга кІезигденнад республика 7 районе.

Боахамий ерригача категорешкара пачхьалкхено дулхи шуреи эцар:

	1988 шера январь-февраль	1989 шера январь-февраль	1989 ш. январь-февраль 1988 ш. январаца-февралаца нийсбича (процентащца)
Хьайбаши оалхазараши (дийна долаш эзача) эзар тонн	3,34	3,30	99
Шура — эзар тонн	13,3	12,3	93

ДІадахача шера январаца-февралаца нийсдича хьайбаши оалхазараши 45 тонн, шура — 982 тонн кІезигагІа ийцад.

Хьайбай продукташ йоахачеи йохкачеи республика районашка укх тайпара хувцамаш хиннад.

	1989 шера январь-февраль 1988 шера январаца-февралаца нийсбича (процентащца): продукци яккхар — дулх	продукци яккхар — шура	продукци йохкар — хьайбаши оалхазараши	продукци йохкар — шура
Ачхой-Мартановски	2-зза	103	103	100,1
Веденски	57	67	51	46
Грозненски	73	91	61	92
Гудермесски	—	94	8-зза	88
Малгобекски	51	98	35	96
Надтеречни	105	99,0	67	98
Назрановски	112	111	107	98
Наурски	122	98	157	111
Ножай-Юртовски	89	86	70	70
Советски	99	77	86	60
Сунженски	114	97	95	93
Урус-Мартановски	105	98	125	94
Шалински	148	88	121	76
Шелковской	136	95	4-зза	97

Агропромышленни комплекса предприятешка цІенача шурех йола продукташ хьаелга 853 тонн, хьаьна йоаца продукци йоаккхалга 330,5 тонн алсамдаьннад, хІаьта дулха продукци, хьалхарча категоре субпродукташ шийца а йолаш, 271 тонн, колбасаш хьаделга 159 тонн кІезигденнад.

Статистика Нохч-ГІалгІай управлени.

Назранерча трикотажни фабрике Кодзоева Хьанифа болх бе ена итт шу гаргга да. Цу юкъа шийх йоахна дика оамалаш дІагойтай цо предприяте коллективана. Укхаза дІаийцай КПСС членалла, къахьегама коллектива совете хержай. Хьинар дола Хьанифа хІанз 1990 шера чотагІа къахьегаш я.

СУРТА ТІА: Хь. Кодзоева.
С. ХУГАЕВА сурт.

Кхашта Іунал ду

Дика дІадода гурахьа дувча ялаташта подкормка яра гІулакх Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе. Уж укхаза 1000 гектара тІа дІадийнад. ХІаьта царех дукхагІдола балхаш хІанзле даь даьннад. Хьаьнадаьд 100 гектара тІа кІа, 120 гектара тІа мукх, иштта 300 гектар рапс а. ХІара кІа а мукх а дІабийнача гектара тІа цаІ - ах центнер аммиачни селитра тосс. Иззал аммофос тосс хІара рапса гектара тІа а.

— Из мероприяти дика вІаштІехьъяккхара оаха дІаеннай йиъ агрегат, — яхаш дувц совхоза керттера агрономa Шамшиев Нохас, — Из болх бара лаьрххІа херже нах ба. Царех ба йигьлагІча арендни бригада механизатораш. Къаьстта дика къахьегаш ва механизатор Цалдаев Султан. ХІара дийнахьа 60 гектара тІа ялата обработка ю цо.

Цунца яхь лаьца къахьегаш ба кхыбола арендни бригада членаш.

В. ВАХАЕВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ГІУЛАКХАШ ТОАЛУШ ЛАТТ

ПланагІа йоагІачох пачхьалкхенна дІа ца луш 48,6 тонн шура тІайнсар соахка Надтеречни района «Знаменский» совхоза. Дале а, дика хьокхамаш долаш дІадоладаьд цо карарча пятилетка дийлагІа шу. Масала, дІабахача шин бетта пачхьалкхенна 159 тонн шура дІаелар, е соахка цу юкъа дІаенна хинначул 25 тонн дукхагІа. Цул совгІа, белгалдаккха доагІа, из толам доахан дукхагІа хиларах а доацаш, царгара йоаккха шура тІакхетийтара чотагІа баькхалга. Иштта, нагахьа санна соахка январе, феврале хІара кхоабача Іатто юкъера лаьрхІача 373 килограмм шура енна хиннаяле, укх шера из цифра 391 килограммага кхоачаш лакхъелар. Из доацаш ер шу доладелча денз хІара ди ме доал тІакхеташ а я из. ЦхьоалагІча январе хІара кхоабача Іаттагара яьккхар 6,8 чилограмм шура, бутт баьлча — 7,9 килограмм, иттлагІча марте — 8,4 килограмм.

Районе хІанзарчоа эггара лакхагІа хьокхам ба из.

Лоаццача юкъа ишта болх тоабе, толамаш даха новкъостал даьчох дувцаш цу совхоза директора Нурадиев Ибрагима аьлар:

—«Калаусский» яхаш хинна совхоз дІайоаккхача хана, 1987 шера цун шурий комплекс тха боахамах хьатехар. Цига лаьтта хьайбаш шозза хІана дац, аьнна, дукхагІа дар тха тхоай шин ферме хинначул. Уж а тхоай дараш а Іангардахара доакъарца Іалащде эттача, цунах хІама хІланзар тха. ХІана аьлча, цу гІулакха лаьрхІа дІайнйна тоъал юртбоахама культураш яцар. Из бахьан долаш оахош Іалашдаьр чакхдаьлар, хьайбаш Іангара доахача юкъа эггара бехктокхамегІа йолча хана — февраль болалуш. ТІакхха кхыча боахамашкара ийде дезаш хилар доакъар боагІачул шозза дукхагІа мах а телаш. Цудухьа, цкъа-дале, лийрхІачул дукхагІа руэкъз дІадахар цу юкъа яьккхача шурийга.

Лоацца аьлча, Нурадиев Ибрагима дувцача тайпара, ла йиш йоацаш сурт дар цига эттар. Белгалдаккха доагІа «Знаменский» совхоза кулгалде из ше а цу хана мара венавоацилга.

ГІулакх тоадара оарцагІъяьккхар цо партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш. Шурий комплекса керте гІаьххьа балха опыт йола коммунист Абубакарова Рабу оттайир. Цо хьадечох дог лазаш толашагІа болча хьайбаш леладерех совет вІашагІъелар. Цун новкъосталца эргалонаш хила йолаелар комплексе. Эггара хьалха чІоагІйир балха дисциплина. Совето шоацца бегаш бергбоацилга кхетадаьчул тІехьагІа «хьаькъалга баьхкар» из телхаеш хиннараш а. Цунца цхьана, даггара болх беше а июль тІакхаччалца лоадама тІакхеташ яцар шура. Іангара доахаш доахан, уж ца далийтара санна мара кхаьба хинадоацандаь нийсденна хІама дар из. Цунах дар дика кхетадеш вар директор а. Цудухьа доакъар алсамо Іалащдара къаьстта а теркам тІабахийтар. Эггара хьалха шердир доакъара культураш дІаюв кхаш. ЛаьрххІа договораш а оттадаь, арендни подрядагІа лелае кхаш леладерашта дІаелар уж. Иштта хувцамаш даьчул тІехьагІа, цкъа-дале, ноябрь чакхбаллалца хьайбашта моша доакъар лоаттаде, шозлагІа-дале, царех хІаранена 28 центнер доакъара единица Іалашъе вІаштІехьдаьлар. ХІаьта а хьалхарча ах шера яр 68 процент мара кхоачашъе низ дІакхаьча хиннабоацандаь, пачхьалкхенна шура дІаялар шера план а йинзар. Цхьабакъда, толаме дІадоладе йиш хилийтар карара шу.

— Хьаьнала къахьега хІанз хьайбаш леладерашта новкъостал деш кхы а цхьа хІама да, — дувц дахо И. Нурадиева. — Боккха теркам тІабохийт теххьарча хана зооветеринарии, селекционии, доахана Іул тоадара балха. Масала, детташ дола дерригаш хІана дац, аьнна доахан — 470 етт — шурий комплексе да тха. Царел совгІа, тхоай дикагІа долча доахан даьча Іаьсех хьалкхедаь бІаь шинар да коммуниста Хазбулатова Тамарас кулгалдеча шоллагІча ферме арендни подрядагІа леладеш. Соахка осеменений яьча царех 92 дахкад хІанзле. ХІаьта хІаране дийнахьенбуси хІанз юкъера лаьрхІача 12—14 килограмм шура тел. Къаденнараш, вогІа дараш дІа а даьха, царна метта комплексе дІаоттадергдолаш да уж кастта. Хазбулатовас ший новкъостащца Іаьсий кхедеш дІахо болх бергба. Цо санна арендни подрядагІа кхеде бІаь шинар дІанйцад комплексе, совхоза керттера ветеринарни лор хиннача, Юсаев Муслуси йоккха опыт йолча Кадаев Вахаси. Дахка доладелча юххьанца уж детташ цар цІеноанойи маьхкарийн хургба. Иштта из болх беш комплексе 600 бетташ бола етт хургболаш гІулакх де лаьрхІад оаха. Уж доахан арендагІа леладе дІалургдолаш а да.

Белгалдаккха доагІа, договорага хьежжа, шоаш хьалкхедаь кьона доахан Хазбулатова Тамараси Юсаев Муслуси совхозага дохкаш хургдолга. Цунна ца эшаш моттиг хилча кхыча боахамашка дІадала а бокъо я цар.

Шурий комплексе даха а хилар тхо. Тероски дукъа босене. хозача Іалама моттиге латт из. Гобаькх дагІенаш я.

— Аьхки цига доажаду оаха доахан, — йоах директора.

Комплекса юкъейоагІа хьайбаш чулоаттадара яь йоккха йиъ корпус, хьайбаш леладерий цІа. Цун хьалхашка яхье хьалхалаттача толашагІа болча дояркашта Журжаева Ранси, РасуевгІар Кесиран Мадинаи сийна хьалъайяь цІе байракх яр.

ЦІеча уголоке телевизорга хьежаш багІар комплекса хьайбаш леладераш. Укхаза яр Абубакарова Рабу а.

Йоккха, паргІата я цІе уголок. Чухьа латташ кІаьда гІандаш да. Истола тІа укх хьайбаш леладарах, унахцІено лораярах долча журналий, тайп-тайпарча газетий подшивкаш. Лоацца аьлча сапаргІата, лостам болаш я чухьа. Цул совгІа, хьайбаш леладерашта даьча цІагІа столови, буфет я. Берригa хІана бац, аьнна дояркаш Калаусски яхача юртара ба. Пхийттех километр хургйолаш гаьна улл из комплекс йолчара. Іуйрийна машинаца хьа а боалабу сайрийна цІа а бут хьайбаш леладераш. Кхыйола ха комплексе йоакх.

— Іайха яздеча хана, белгалдаккхалахьа, столови а буфет а укх коллективо ше вІаштІехьъяьккхалга, — йоах директора. — ГІишлошъераша цу гІулакха помещенеш-м яьяр, цхьабакъда, кхы мел эшар дацар. Из Іалашдаьраш уж а ба.

— Бакъдац хьона из, — ел Абубакарова. — Эша оборудовани хьатІаенар из ва. Оаха дІа мара оттаяьяц.

Чакхдаьлар тхо хьайбаш латтача корпусашка гІолла а. ХІаране чу цІена, тоъал йІайха яр. Сатийна доакъар дуаш латтар дика тоаденна доахан. Царна эшар деш цхьацца дояркеи скотникаш хІаране чу.

Дийцачо, бІаргадайначо къаьгга хьагучадаьккхар толаме къахьега цу совхоза хьайбаш леладерашта хІанз новкъостал дер.

М. ХАМАТХАНОВ.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

1988 шера 10 марта хилар Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани, цига хьежар культура, торговле, чурча гІулакхий министерствай, респотребсоюза, бувзама производственно - технически управлене, жилищно-коммунальни боахама производственни объединене, «Грозэнерго», «ЧИавтотранса» объединене, издательствай, полиграфе, книжкай торговле гІулакхий Госкомитето, царна карайолча предприятешеи организацешеи СССР халкъа депутаташ харжара кийчо еш беча балхах долча дешага.

Белгалдаьккхар хоржамашта хьалхарча кампане юкъан хоржамаш хулача дийнахьен дергдолча гІулакхий планаш культура ерригача районнии городскойи отделаша оттаяь хилар.

Клубни учрежденешкеи библиотекашкеи хьайийллай агитпункташ, харжархой клубаш, кийчъяьй харжархой уголокаш, «хоржамашкара хоржамашка», «СССР гражданий бокъонаши декхараши», «Советски демократи болх беш я» яхача а кхыйолча а темаех дола стендаш. Устни журналаш, хаттарийи жоп далареи сайренаш, халкъа депутаталла кандидаташца вІашагІкхетараш ду. Хоржамаш хулача дийнахьа 26 марта художественни самодеятельноста концерташ, халкъа сакъердамаш де, кинофильмаш хьувкха лерхІ.

Торговлеи общественни кхачани предприятеша кхы тІа ресурсаш лех бахача нaха кхачани кхачан доацачеи товарашца дикагІа гІулакхаш дара. ХьатІаденад кхоачам хиллал хиланза даргдоаца хоржамех дола литература, плакаташ, кхыдар.

Хоржамий кампанена гІулакх дара бувзама средстваш кийчъяра тІахьожам лоаттабу оперативни группа йилла болх беш я бувзама произ-

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа).

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

НАХАЦА ДАГАБУВЛ

Укх деношка ший харжархоща вІашагІкхетар хилар № 669 йолча Заводской къаман - территориальни округе гІолла СССР халкъа депутаталла кандидат оттаваьча СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода цеха начальника Анисимов Александр Ивановича. Из белгалваьккхар я «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене коллектив.

Наха дика вовзаш, массанена везаш, лоархІаш саг ва Александр Иванович. Ше цеха кулгалде оттаваьча хана керттера ког-гІортолга шийца болх беш болча нахах, цар хьинарах, говзалах, боккхагІбарий опытахи шоай гІулакхах цар дог лазаш хиларахи а я, кулгаш хьалхьоадаь царна уллув ше дІаэттар из мугІаререча болхлоел дукха эргаш а воацаш. Ах шу а далалехьа данм тІехьаюсачара хьалха латтарий мугІарашка а яьнна, дІаэттар цо кулгалдеча цеха коллектив, цу хана денз ший позицеш дІа ца хецаш хьа а йоагІа.

Хьинар долаш, знанешта тІакхувш саг ва цеха начальник. Болх бешше а йистейоаккх цо институт, хІаьта цига Іомадаьчох боккха пайда а эцаш дукхха низи ший хаи дІалу цо оборудовании технологически процессаши эргаяхара, гІулакх бокъалгахьа даккхара. Цох къаьгга тешал деш цун наькха тІа сийрдда лепаш я «СССР Заслуженни изобретатель» яха сийлен знак. Ше лаьрхІар дизза кхоачашдеш, тІагІертта волаш, принципиальность лакха йолаш саг ва А. Анисимов, цуморчарех оал, йизза бокъо а йолаш, уж перестройка бІухой ба, аьле.

Шоай кандидата дикагІйола сага оамалаш белгал а йоахаш, цун вахарах, къахьегамах дийцар кандидата доверенни саг йолча В. Шевченкос. Цул тІехьагІа къамаьл даьча А. Анисимова йийцар ший программа, из кхоачашъяра ше белгалдаьха наькъаши методаши.

— Цхьабакъда, — аьлар кандидата — аз мел дергдар дукххача даькъа тийша да къахьегама коллективаша, шеррача общественносто, берригача харжархоша сона дергдолча гІонах а, хІана аьлча депутата балха тІа бокъонца аьттув баргбац гІулакх шинна а оагІоно дакъа лоацаш деш ца хуле, хІаьта сайгара доагІар кхоачашдара айса низи хьинари кходерг ца хилара чІоагг-Іа дош лу аз.

* * *

Дукха нах гулбенна, гІулакхацарча хьале, массане теркам тІаозаш хилар №674 йолча Назрановски къаман-территориальни хоржамий округе гІолла СССР халкъа депутаталла кандидата, Назрановски трикотажни фабрика швеяй-мотористкай Богатырева Асхьаба Дугурхана Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттарашца хинна вІашагІкхетар.

Кандидата вахара, къахьегама наькъех, цун дикагІйолча сага оамалех, хьинарах, ше кхоачашдеча гІулакха мутІахьа а, тІагІертта йолаш а из халарах дувцаш къамаьл дир цунца цхьана малгобекски мехкдаьттахой болча хьоашалгІа венача. Д. Богатыревай доверенни саг волча М. М. Картоева, Экажкъонгий - Юртарча №2 йолча юкъерча школа директора, Российски Федераце школа заслуженни хьехархочо.

ЗІамига болча хана да воацаш бисача дезалера хьаьнна, къахьегам безаш йола йоІ сихха зув коллективе, цІаккха а юстара лаьттаяц из общественни вахара, данм а кийча хиннай наха шийна могаш дола гІо де, цар хьашташ кхоачашдара оарцагІъяла, кхерац беза мухь шийна дІатІаэца.

— Со депутаталла хорже сайна тІадужаш дола дукъ атта доацилга дика кхетаду аз, атта хургдац сона сай программа тІа белгал мел яьха проблемаш къоастае, цхьабакъда, со бІуболаш я хало тІакхаьчача сона гІо дара, нийса никъ хьехара шо дерригаш а оарцагІдовргхиларах, цудухьа шун хьашташ кхоачашде сай аьттув баргхиларах а теш со, — аьлар Дугурхана вІашагІкхетаре ше даь къамаьл чакхдоаккхаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

(Кистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

водственно - технически управлене. Хоржамашка кийчо еча юкъа бахача наха дикагIа коммунальнии транспортнии гIулакх де гIерт жилищно - коммунальни боахама, автомобильни транспорта предприятеши организацеши. ХьинарегIа болх бу чурча гIулакхий органаша общественни порядок лораеш.

СССР халкъа депутаташ харжара кийчо еча цу министерствашеи ведомствашеи бIарчча хьанийцача беш бола дика болх белгал а баьккха, Лакхехьарча Совета Президиумо цар кулгалхой теркам тIабахийтар цу гIулакха тIехь долча кхоачамбоацарашта.

ХIанз а еррига культпросветучреждениеш хьинаре дакъа лаца йолаенна хоржамашта хьалхара гIулакхаш дара юкъе. КIезига ю къонача харжархошта тематически сайренаш, ледара дIадовзийт СССР Конституцена юкъедихьа хувцамаш, хIаьта ишта «СССР халкъа депутаташ харжарах дола» керда Закон а.

Бахача нахагара дукха лоткъамаш доагIа торгови, коммунальни гIулакх деча, пассажираш дIа-са кхувлилга вIаштIехьдоаккхача долча кхоачамбоацарех. Цхьайолча хоржамий участкашка, къаьстта юртарча моттиге, райгорисполкомашцеи окружной хоржамий комиссешцеи чIоаггIа бола телефонни бувзам бац.

Цу министерствайи ведомствайи кулгалхошкара Лакхехьарча Совета Президиумо хьаднйхар юхейисача хана СССР халкъа депутаташ харжара кийчо ярца дувзаденна деррига гIулакхаш кхоачашдара кхы тIа эшар делга.

Президиума заседане хьежар «Бахача наха гIулакхаш дара сфера эргаьккха тоаяраи дегIайоалаяраи Наьсарен района халкъа депутатий Советаша беча балхах долча» дешага.

Белгалдаьккхад Наьсарен района халкъа депутатий Советаша бахача наха гIулакхаш дара сфера эргаьккха тоаеши дегIайоалаеши, деш долча гIулакхий боарам лакхбеш цхьадола гIулакхаш даь хилар. 1986 — 2000 шерашка района халкъа эша товараш хьаделген гIулакхаш дара сфереи дегIайоалаяра комплексни программа отта а яь, кхоачашъеш я, цу отраслей технически база чIоагIъяра гIулакхаш ду. ДукхагIа теркам тIабохийт пассажирски транспорт, жилищно - коммунальни боахам, бувзама средстваш дегIайоалаяра, биззагIа пайда эц кооперативни боламеи индивидуальни къахьегама балхен торонех.

Из ишттa дале а цу деша хьакъехьа тIаьийцача соцам тIа Лакхехьарча Совета Президиумо теркам тIабахийтар бахача наха дикагIа гIулакхаш дара декхараш кхоачашдеча дола кхоачамбоацараш дIадахара хьакъехьа бу болх Наьсарен района халкъа депутатий Советаша ледара беш, из мела эргабоаккхаш хилара. Бахача наха гIулакхаш дара 1988 шера план предприятешеи организацешеи 98 процент мара кхоачашъяьнзар. МаьхагIа гIулакхаш дара Советашеи цар исполнителашеи тIанийю решенеш дукхагIча даькъе чIоагIъяц хьаддача организаторски балхаца.

Бахача нахагара лоткъамаш ух коммунальни боахама, быта служба, бувзаме бо болх, инвалидашта, къабенача гражданашта деча гIулакхий боарам лоха хилар дувцаш.

Госагропромо, бахача наха бытовой гIулакхаш дара министерствас, жилищнокоммунальни боахама, «Чечингавтотранс», «Чечинггаз» объединенеша, цхьайолча кхыча министерствашеи ведомствашеи оборудованеца, транспортни средствашца, бедалца, материалашца шоашта кара йола предприятеш Iалашъяра хьадда дола новкъостал лоаттадац.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Наьсарен районни Совет декхарийла яьй бахача наха дIахо а маьхагIа кхы тIа а хьадда дукхагIеи дикагIеи дергдола гIулакхаш белгалдаха а кхоачашде а, из де лерхIаш кооперативайи индивидуальни къахьегама балхен торонех бизза пайда эца.

Лакхехьарча Совета Президиум ишта хьежар «Демократеи гласностеи хьалашка гражданаша дувцарашка ладувгIаш Грозненски района халкъа депутатий Советаша беча балхах долча» дешага а.

ТIаийцача соцам тIа белгалдаьккхад халкъа депутатий Советий исполкомаша исполкомашка хьачууха гражданий яздаь а устни а дувцараш шоай ханнахьеи нийсеи къоастадара тIаберзабаь цхьабола болх беш хилар, района территоре тIа йолча предприятешка, учреждениешка, организацешка из болх мштаб хьожаш тIахьожам лоаттабеш хилар.

Лакхехьарча Совета Президиумо ишта халкъа депутатий советий районнии юртен Советий исполкомий теркам тIабахийтар гражданаша дувцарашка хьажара законодательство кхоачашдеча долча кхоачамбоацараашта.

Гражданаша яздаь а устни а дувцарашка хьажара ханаш тIехьайоахаш моттигаш я, цар увттаду хаттараш формально, теркал ца деш къоастадеш гIулакхаш ду, из бахьан долаш лакхерча партийни, советски органашка, газетийн журналийи редакцешка заявленеши жалобаши телача оттабу.

Гражданаша дувцарашка хьажара болх бувц районнии юртен Советий сессешка. Районе дIаяьржаяц ше нийса хилар дIахьекха йола письмошца беча балха форма — «Гуччахьара письмон денош», гражданаш тIаэцара цаI дола ди дIадахьар, къахьегама коллективашка гражданаш тIаэцар, кхыдараш.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий районнии юртен Советий исполнительни комитеташ кулгалхойи гIулакхерча наьхеи гражданий письмошцеи устни дувцарашцеи беш бола болх нийса вIаштIехьбаккхара бола персональни бехктокхам а исполнительски дисциплина а лакхъе, къахьегамхошта эшарашцеи доагIаш цар дIадехарашцеи формальни а теркаме доацаш а деча гIулакхашта духьала хьадда къовсам лоаттабе.

Заседане хьежар кхы цхьадолча дешашка а.

Фусам-2000

Халонаш дукха я

Дукххача наьха бIарг тIалатташ я ПМК-105 Назране хьалъеш латта из гIишло. ХIара дезала къаьстта фусам хилийта, аьнна, районе оттаяь программа кхоачашъяра ихел а нонагIо цунца ювзаю моттигерча Iаьдало. ХIаьта а царна хеттача бесса дика лелац хьалдеш латтача цу 110 дезала лаьрхIача цIеной гIулакхаш. Дийцачох а хIаьта оттаьча планах а дIадаха шу чакхдоаллаш нах баха ховша безаш бар цу чу. Бакъда, гIишло, хьалъяьяккха аьнна хьахийцача 1 млн. 600 эзар сом ахчах 630 эзар сом мара карадерзадалаьзар гIишлонхошта цу шера. Хьабе болх а боацаш, вешта аьлча эшаш йола материалаш йоацаш, ха йоаеш лийна болхлой а дог а лелхаш дIаахa баьлар. Аьхки гIаххьа балха овсарле ,айяла езача ханна кIезигъелар коллектив. Из бахьан долаш кхоачаш ца еш йиссар дIадахача шера районе капвложенех цIеноеш хьалде аьнна оттаяь хинна еррига план а — 47 процента мара кхоачашйинзар из.

Ишта истори долаш я вай ювца гIишло. Укх шера а дусарг дий-те из кхы хувцаца луш, мел сатувса дезаргда-хьогI наьха из цIа йистедалара?

Цу хаттарашта уйла еш се цига водаш, хьалха хинна мелал сайна цига бIаргагургья, яхаш, вар со. Цул совгIа, болх бе атта ха мичай ер. ХIаьта а сона дайна сурт гIадвугаш дар.

Диккъа дохк доаллар цу дийнахьа. Iуйрана 8 сахьат мара а даьннадацар. ХIаьта а гаьннара хьахозаш подъемни крано бетта тургал, гIишлонхой гIараш, яр. Шовзткъа хиллала саг воаллар чунийна пенаш дотташ, кхыдола балхаш деш. Дукха ба гIишлонхошта юкъе хьалха сона укхаза вIалла бIарга ца байна а ца бовза а нах. Нийсса ахаш хиллал нах хьатIакхийттаб укх шера цу коллективана. Участка начальник Эстамиров Хьамзат ше а ва керда вена.

— Укхаза бараш мо къахьегама тIера а балха говзал лакха йолаш а бола гIишлонхой лаха атта дац, — аьлар Хьамзата. — Балхага, хьадеча хIаманга сатувсаш кулгаш хилар чIоагIа лоархIаме да. Из оамал акхар йолаш а я.

Ба а ба из гIишло хьалъеча гулбеннараш районе эггара дикагIчарех бола специалисташ. Из-м цар боттача пенага; Iоюллача кирпишкага, еча штукатурага, оттадеча корага-наIарга хьажача а ховргда. Инженера бIарг, тIахьожам ца эшаш болх берех ба каменщикаш Мерешков ТIахьир, Хучубарова Тамара, Аушев Беслан, Кулбужев Лорс, Бузуртанов Ибрахьам кхыбараш. ХIаьта Барнева Мотяи Аушева Фердовсен отделочникийн шин бригада-м ювца ца езаш цIи дIахаза я районерча гIишлонхошта юкъе.

— Дика специалист вар тха электрогазосварщик Эсмурзиев Къурейш, — йоах участка начальнико. — Укх деношка Монголе болх бе вахийтар из.

Гуш да, кулгалхо хIара шоай болхлочох доккхал деш а цун сий деш а волга. Ше хьатIавоаггIаше а, наьха алапи айдергдола, цар болх дикагIа дIагIоргбола наьъкъаш леха волавелар из. Къахьегам сдельни хьисапе вIаштIехьбаьккхар. нахаца дага а ваьнна. Шишша-кхокха саг вIашагIа а теха, къаьст-къаьста подрядни звеноеш хьайир. Звеноеша шоаш лелаю баьча балха учет. Цар хьаеннача наряндех итогаш ю коллектива къахьегама совете. Ишта производствана доал дара юкъеэзаб берригa болхлой, еррига коллектив. Баьча балха дикалга хьожаш лаьрххIа комисси а я.

Хьалха низткъа 150 — 160 сомага мара дIакхачацар болхлочо бетта эца алапи. ХIанз 220 сомага кхоач. Балха овсарле айлуш йоагIа. Нагахьа санна дIадахача шера юкъера лаьрхIача бетта укхаза хьабеш бола болх низткъа 30 эзар сомага мара кхочашхиннабеце, хIанз 45—50 эзар сомага кхоач.

Цхьаькха белгало а хоаелар сона цу гIишлон участке: къонабараш дукха ба хIанз цу коллективаца. Крановщикий курсаш а яьха, болх бе волавенна дукха ха яц Гарданов Дауд. ГIишлонхой чIоагIа раьза ба цунна. Хоза, тайжа лелаю цо кран, ший бехкагIа сеца латташ цхьа минот яккхийтац болхлошка.

Хьавенав а алалехьа хьинарца, кадайлца, ший болх дика харца везавалийтав ше слесара Касиев Хасмухьмада, кхыча къонача болхлоша.

Лакхехьа дийцачох гуш да, Назране эггара саготагIа йола объект хьалъе оарцагIъяьннар тешаме а хьинар дола а коллектив йолга. КирпишкагаракдIа мел ийккха гIишлон материалаш а тоъаш я укхаза. Бакъда, кирпишко чIоагIа юхатетт наьха инициатива. Цкъаза бIарчча денош дIахьу болхлоша шоашта кирпишк ярга хьежаш. Назранерча кирпишк еча заводах тийша из гIишло юте, сона хеташ, укх шера а юсаргья йисте ца йоалаш. Планах, нормах мукъа шоай болх дIабахьара хIара бетта 240 эзар кирпишк эш гIишлонхошта. ХIаьта хьаяхьар 140 — 150 эзар мара хилац.

Бакъахьа хетар, района компетентни органаш оарцагIъяьнна а, из гIишло кирпишкаца Iалашйича. Моттигерча завода из декхар кхоачашде низ дIа ца кхоаче; республикера гIоновкъостал дийхача а хIама дацар.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр.

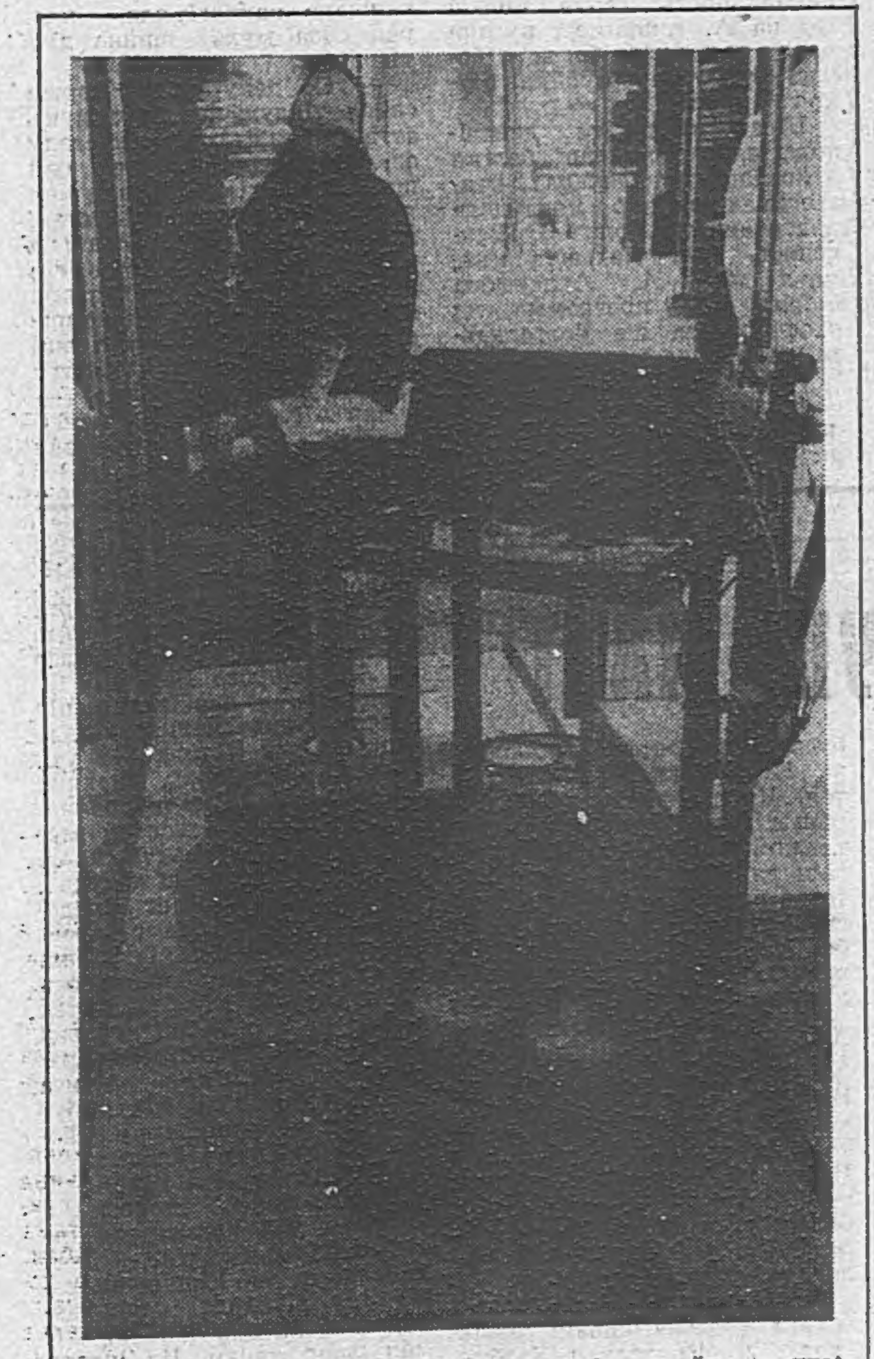

МОСКВА. СССР ВДНХ «Унахцlено» яхача павильоне «Изобретателаши рационализатораши — медицинайна» яха выставка хьайийлай. Укхаза хьокхаш я 600 совгIа экспонат, царна юкъе я СССР-е хинна а ца Iеш, доазон дехьа а аналогаш йоаца изобретенеш.

СУРТА ТIА: Низкочастотни магнитотерапи еш, «Полюс-2» цIи йола НМТ-75-1 яха дIа-схьа кхухьача аппаратаца дарба де йиш я пхаьнашта, когашта, периферически вегетативнии системашта лазар хиннарашта. Цунах пайда эца йиш я физиотерапевтически кабинеташкеи дарбан-профилактически учреждений палаткашкеи. Из яьй медицински приборостроительни ВНИИ (Москва). Арахийцай ЭМА яхача Свердловски заводе.

О. БУЛДАКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

● Юртара клуб: вахари проблемаши

МАЛАГIА БАХЬАН ДА?

Барсукерча юрта Совета уллув цхьа тиша, чухаьрца дала а доаллаш цIалг дагIа. Юххе дIатIавахача гуш да «Культура ЦIа» аьнна тIа а яздаь, хьалтеха доалла улг.

Топпара кIийле йолча, ши саг цхьана дIачухувшаргвоацача коридора чу дIачуваьлча дагадох вай мехка гаьннара истори. Топпар Iо а баьнна беха латтача эрзах баьча пено хьа уйлаш ер бIаьшере дIайолаеннача ханага кхоачаю.

Кхы дикагIа хьал дац культура ЦIен директори художественни кулгалхойи багIача цIагIа дIачуваьлча гуш дар а. Шийла, чамза Iохаьрца дала доахкаш пенаш а долаш я из помещени а.

ТIаккха кинозал я яхар-м ювца эшаш а мичай. Цу чу ца ваха-м набахта вахар дукха толашагIа да. ЦIаккха хьа ца еллаш, къайла латташ корагаргаш, баьде, шийла, тIуналах йоагIача хьажах садаккха йиш йоацаш я цу чу.

Цул совгIа, кино хьокхара паччахьалкхено енна план я 120 сом, из низткъа кхоачашъю. ХIаьта киномеханика луш дола алапи 130 сом да. Хьажал паччахьалкхенна цо мел «пайда» бу?

ХIанад из? Тахан дунен пара баьржача хана сел гIаддайна хилара маIан фуд? Из дашха хьожаргда вай хIанз.

Пхи бIаь гарггарча цIагIа кхо эзар гаргга саг вах Барсуке. ХIаьта царна юкъе шортта кагирхой а ба. Царех цхьабараш совхозе, района кхыйолча тайп-тайпарча предприятешка, организацешка болх беш ба, дукхагIбараш хьабе юрта болх ца хилар бахьан долаш бIаьсти гаьнна арахьа договорагIа балхашка дIаухаш ба. Амма, Iан замалахьа берригаш хIана бац, аьнна, цIагIа хул.

ТIаккха культура ЦIа, самукъадаккха моттиг ца эшаш ба-хьогI уж? Банне а бац. Боацалга хьахьокхаш да хIара дийнахьа цу чухаьрца дала доаллача цIалга гонахьа хьувзаш уж хилар а. Кхыметтел шашкех, шахматех ловза аьттув балар дог доахаш.

Культура ЦIен художественни кулгалхо йолча Даурбекова Мадинас наьха санна хала а хеташ, дувц: «Грозненски музыкальни училище а яьккха укхаза балха енай со. Итт тума алапи а ийду аз. Цунах ах алапен болх бац аз, из хьабе моттиг ца хилар бахьан долаш.

Нагахьа санна помещене яларе Iалаьмате йоккха талант йола бераш а кагирхой а ба юрта. Цул совгIа, оаха платни услугаш ергьяр укхаза — барзкъаш хьадахеи тегеи Iомабеш йола кружок, сурташ даха Iомабеш йола кружок, маьхах теннисах ловзилга, кхыдараш хьаделларгдар. Цунах наха гIулакх а хургдар, паччахьалкхенна пайда а баргбар. Бакъда, из де тха таро яц».

Говзал, низ, къахьегамца безам болча цу къонача йоIа хала да наггахьа школа кулгалхоша бокъо елча, цига бераштa цхьацца дола хIамилг Iомадарал совгIа, кхы деш хIама а доацаш, кулгаш вIашка а дехка, цу шийлача горинга чу ягIа.

«Барсуке хIанзе, хIанзе культура ЦIа хьалду» яха дукхха а ха я. Планаш йоаха а дагадагIац. Цхьабакъда, ше долчара меттахьа доалаш хIама-м дац, ишта а тишденна дола цIалг кхы а дукхагIа чухийрце мара.

Шера цунна ремонт е, аьле хьахьожадеш дола пхи бIаь сом а пайда ца эцаш дус. Цу ахчах из хьае раьза бараш ца корабендаь. Амма юрта Совета болхлошта ахчан кхом баьб, аьле премин-м лу из а юкъе лоархIаш.

Культура ЦIа цу юрта хIанз а хьалде дага а дац. ТIаккха соцкультбыта объекташ хьалъе, аьнна дIадоладаь хинна из дика гIулакх а лаьгIдалийтад. Барсукена тIаккхаьчача-м деррига дехад мотт сона из. Цул совгIа, хIанз из чудолча помещенех доалла кIезиг-дукха мегарг долаш дола ши цIалг а сберегательни касса цар чу Iо а йилла дIалаьцар, из чуйилла кхы вIалла а моттиг йоацаш санна.

— Цхьабакъда, тха юрта почта чуйолча цIагIа тоъал помещенеш латт эцаш пайда а боацаш, мукъа а йолаш. Кхыметтел наха чубаха а дIатийннад цу чура цIалгаш, — йоах культура ЦIен директора Даурбеков Iийсас.

Сога диллача, из деррига а хьал ишта хилар республика а района а цу гIулакха бехктокхаме болча наха шоай бехктокхам боагIача бесса, бизза кхета ца бар, хIаьта юрта Совет сагота ца хилар да.

Сага культура, сакхетам, цун моральни а материальни а хьал айхха шоайла бувзам болаш да. ГIулакх ишта бебашха ца хеташ тесса мел леладеча хана лакхехьа дувцарий боарамаш лоха хургда.

— Укх юрта культура ЦIа хьалде дIадоладоре, оаха оахош тхоашта мел мога новкъостал-м дергдар из хьалдара, — йоах пхьегIа тIа латтача нагийча наха. — Укхаза ер гIаьленаш а увзаш, латтилга мара кхы сакъердам-м бац тхона. Вай дай-м ловзарга бахе а самукъа доалаш ма хиннадий, хIанз из а юкъера дIа ма даьккхадий.

Кхы мел дар дIадаьлча а, Барсукински юрта Совета депутаташта, цун исполкома кулгалхошта гац-теш шоаш малагIча миIинге гIоргба ца хоьш лела кагирхой? Юрта бахача наьха викалаш ма бий уж. Района а республика а кулгалхошта хьалхаш к а кIаьд а ца луш, тIехьашка а ца боалаш из дош хIана увттадац цар?

ХIанз еррига а бокъонаш шоашта хьаенна йолаш мукъагIа йохае мегаций бюрократизма зIанараш?

Школа яьккха йисте баьлчахьа цхьанна а общественни мероприятена юкъеозаш бац юртара кагирхой. Наьха культура боарам лакхбеча, нравственни цIена хьал хьадеча мел боккха низ ба тIаккха уж кагирхой?

Е цу гIулакха лоархIам ца бовзилга да из е хIараваp ши-ше хьалхавала ца ловш, бала боацаш хилар да из? Сога диллача, уж шаккхе бахьан да укх ткъаь масайтта шера гIулакх кхы меттахьа ца доалаш латтара.

Х. АУШЕВА.

Эггара хьалхарча юхьиге лаьттараш

ЦIЕЧА ПАРТИЗАНА ВАХАРА НИКЪ

Ха дIайода. ТIехь-тIехьагIа кIезигагIа бус вайна юкъе Сийлахь-боккхача Октябро къахьегача наха паргIато йоаккхаш эггара хьалхарча юхьиге лаьттараш. Цхьабакъда, цар цIераш, цар гIулакхаш, цар юхейита беркате лер цIаккха а йоаргьяц.

Атта наькъаш лийхадац цар, халонех, кхийрабац, майра а чIоагIа а царна духьала лаьттаб. Царех дукхабарий кхел, цар вахар лоаца хиннад, бакъда цар гIулакхаш тIехьенгара тIехьенга дувлаш наха дагалаттаргда.

Юххьанца деиз Октябра идеяшта мутIахьа волаш, уж хьаллаьцарех, вай крае уж кхоачашъеча хьинаре дакъалоацаш чакхваьннарех цаI ва оаха шоана вовзийта МАТИЕВ Эзде Мороз.

...Лоама юккъ дIатIаьхна, Тийрка аьтта оагIонгахьарча берда йисте гIолла юулл ДIаьхача-Къуьъе. [illegible] Ди лакхделча [illegible] Тийркал гIолла бода «Военно-Грузински никъ».

Укхаза гIолла 1928 шера тIехволаш ше зийнар ишта [illegible] сийлахь-боккхача эрсий поэта А. С. Пушкина: «[illegible] ше доал готлора чIожа. Шорх делла доагIача тIадаьча Тийрко ший Iаьрхашка хий духьала латтача чхарех тIехтувсар. Цо санна голаш етташ я чIоже ше а. Лоамий бухе шаьръяь я хин талгIеша. ГIаш водар со, цу Iалама хозанено цецвоахаш, каст-каста сецар».

Поэта хестаьяча цу моттиге, юрта магIайистте баьхаб Матиев Эздии цун сесаг Кутчии дIаяха бIаьшере чакхйоалаш цар боккхача дезале эггара зIамагIа хинна воI Мороз ваьча хана. Вахар а дукхагIболча гIалгIай дезалий долчул башха эргашагIа хиннадац цар. Даар а духар а шоай кулгашца хьаьнала къахьегаш хьадаьккхачох Iалашдеш хиннад. Ишта хьаьнала къахьега Iомадаьд цар шоай бераш а. Лаьттанца къахьегар, таронга хьежжа говр, етт, устагIа лелабар — из хиннад цу хана ахархочоа кхоачаш хинна дакъа. Бакъда, нийсхо вIалла хиннаяц — цхьабарашка из рузкъа дуккха хиннад, вIалла доацараш а хиннабац кIезига.

ЗIамига волча хана юртарча наьха вахар зувш, Мороза теркалдаьд социальни нийсхо ца хилар, къахьегаш болча наьха къел, цар цхьаккха тайпара политически бокъо йоацилга. Цо зийнад наха юкъера моастагIал, вIаши гоама хилар, кхетадаьд цар бахьанаш. ТIехьагIа хайнад цунна из деррига мичахьара хьадоагIаш, мишта хьакулаш да. Кхы а тIехьагIа — берригача наьха цхьатарра бокъо хилийтара фу де деза, нийса а бакъахьа а бола никъ малагIа ба.

Къаьстта дика кхийттав из цу дерригнех 1914 шера цхьоалагIча дунен тIом тIа австрийски фронте ше волаш. Цига байзаб цунна тайп-тайпарча къамех бола ше санна ахархой, болхлой дезалех хьабаьнна дуккха нах, кхетадаьд цар массане уйлаш цхьатарра йолга, цар вахар а гIулакхеш а вIаши тара долга, уж дукха дукхагIа болга.

Фронте даьккхача кхаь шера салтий казармашкареи окопашкареи вахар дайзад цунна, низах, деналах чIоагIвеннав, сакхетам шербеннаб.

1917 шера февральски буржуазни революци а яьнна паччахьа Iаьдал дIадаьккхачул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа дегIала вода цу хена взводни командира чин а долаш тIом беш хинна Матиев Мороз революционни уйлаш йолча наха. Ший моттиг халкъа гIулакха тIехьабарашца йолга бокъонца кхетадаьд цо Октябрьски социалистически революци котъяьнначул, деррига Iаьдал къахьегамхоша шоай бе деллачул тIехьагIа.

ТIом сецаб. Кхаь шера шийна бIаргабовза бола дезал болча цIавенав Мороз. Бакъда, укхаза а хиннаяц сел сатийна. Керда Iаьдал чIоагIдеш деррига низаш тIадерзадаь оарцагIбаьнна хиннаб гIалгIайчера болхлойи ахархойи.

Дукха ха ялалехьа граждански тIом болабеннаб. Хьал долаш болча лоаман нахахи кIайча казакехи йола буржуазни элементаш шоайла вIашагI а кхийтта Терско-Дагестански правительство вIашагIъелла хиннай. Цун керттера никъ — пролетарски революцена духьале елга, къамаш вIашдухьал кхувхкилга хиннаб. Из гIийртай Грознени Владикавказеи болхлой класс ший союзникех — лоаман ахархоех дIахоадае, царна юкъе юкъ йолла.

Цудухьа контрреволюционни эпсараша дов даьд фронтера цIаенача гIалгIай полкаца хиннача Владикавказа Краснорядски улицагIа даьгIача Симонова цIагIа Iеш хиннача бIухой группана. Эпсараша го баьча цIеной подвалашкара шин дени шин буси духьала тIом баьб майрача кIанташа. ЦIеноех цIи техай. Цунах а хIама ца хинначул тIехьагIа подвалашка хий чухийца хиннад. Цхьабакъда, бIухой карабаха лаьрхIа хиннабац.

ГIалгIай юрташкара оарц даьннад. Орцханов Хизар керте а волаш массехк бIаь саг чувоагIаш йола отряд кхаьчай цига. МоастагIий лелха а баь гонна юкъебиса хиннараш кIалхарбаьхаб отрядо.

Матиев Мороза вахара никъ, цун уйлаш белггала хувцача Сийлахь - йоккха Октябрьски революце жоп деннад цунна дагалаьттача дуккхача хаттарашта, дика кхетадаьд революци котъялар бахьан долаш наьха вахаре хулаш латта хувцамаш. Боккхача безамца тIехьаваьннав из къахьегаш болча наьха вахар тоаделга дизза ший бе деллача Коммунистически партена. ДIахо йодача ханара ший вахара никъ цун гIулакхашца бийзаб, ший хьаькъал а низ а уж гIулакхаш нийса чакхдахара тIаберзабаьб. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа РКП (б) мугIарашка вода из.

Граждански тIема бирса денош дагалувцаш Мотиев Мороза сотне бIухо хиннача Мамилов Махье Ахьмада ишта дийцад цу ханара хIамаш.

«...Говрашца ТийркагIа сехьа а бувлаш деникинцаша къулбаседа оагIонгахьара кхозза атака йир Владикавказа. Мочкъий юртагахьара тIалаташ хиннача гIалгIай отрядаша моастагIашта чIоагIа духьале йора, уж ТийркагIа юхадехьа кхувсар. МоастагIчунгара хьаьккхар шиъ йоккха топ, хIамаех етта йола массехк фургон.

ТIеххьара атака оаха йича тха низ мелбелар. КIайбарий аьттув баьлар фронт йохае. Мочкъий юрт а йита тIехьашка довла дийзар тха. Владикавказе Молокански слободка дIа а лаьца ХIирий слободке тIом беш бар кIайбараш...

Цхьайтта дийнахьа тIом лаьттар Владикавказа улицашка. Юрташкара оарц дера. Матиев Мороз командир хиннача гIалгIай говрбаьрей отрядо мукъаьяьккхар ХIирий слободка».

Ишта хьинаре дакъа лаьцар цу хана городе кIайбарашта духьала тIом беча К. Кесаев керте лаьттача хIирий отрядо, А. Гегечкори командир хиннача гуржий отрядо, китайски батальоно. М. Левандовский керте а волаш кхаьчача грозненски болхлой отрядо, Х. Орцханов командир хиннача гIалгIай отрядо.

Цу халача ханех яздаьд С. Орджоникидзе: «ДагайоагIа сона IV-гIа съезд чакхъялалехьа хьалхха тхона боккха кхерам тIаэтта ха: из яр нах башха тхоах тешаш боаца, тхона тIехьабовла ца лоархIабеш, кхераш тхогахьа уж юхахьийжа ха. Советски Iаьдал цхьаьдисача цу хана, зIамига гIалгIай халкъ деррига а Советски Iаьдал лораде оарцагIдаьлар».

Граждански тIом чакхбоалача хана Орцханов Хизар командующи хиннача ГIалгIайчен герзашца кийчдаьча низашта чуйоагIача эскадрона командир хиннав Матиев Мороз. Цул тIехьагIа кхаь шера ЦIеча Эскаре гIулакхдеш хиннав из Малхбоален къахьегамхой коммунистически университете (КУТВ-е) Москве деша ваххалца.

Дешар чакхдаьлча ГIалгIай облисполкома административни отделе болх бе хьожаву Мороз. ТIаккха Назрановски округа милице начальник ву цунах. Вай мехка халача цу шерашка цун вахаре а балха а керда этап дIайолалу. Ший еррига опыт, хьинар оарцагIдаьккхе тIаейирзза болх бе волалу Мороз. Ишта мара кхыча тайпара болх бе ховш а хиннавац из. Цо дика кхетадора шийгара парте а халкъо а дIадехар — из керда вахар хьадар, цIена къахьегар, дика гIулакхаш шийгара гойташ хилар долга.

Классови къовсама Iилма Iомадаьдацар цо учебникаш тIара, ше санна болча кхыча дукхханеша а санна мара. Из Iилма вахаро ше хьалхадоахар, социализман Даьхени гIулакха деррига низаш оарцагIдаьха беча балхо Iомадора царна.

Дукхха хаттараш уттар Мороза а цунна уллув хиннарашта а хьалхашка цу чоалханеча шерашка. Еррига уйла тIаяхийта а хаттарашта дола жоп лаха гIертар уж. Мел дукха хиннай цу хана проблемаш! Мел дукха нах хиннаб эттача хьалах ца кхеташ! Цхьабараш, гIийртаб сихха хувцамаш де, вахар эргадаккха, хIаьта майрра гIа баккха ца лоархIабераш а хиннабац кIезига.

...ТкъаьитталгIа шераш долалуш боахама балха тIа хьожаву Матиев Мороз. Из хул ГIалгIай леспромхоза заведующе заместитель, цул тIехьагIа из хорж шоай юртарча Коминтерна цIерагIча колхоза председателалла.

Хано бос боабаьча Матиев Мороза документашта юкъе я 1933 шера юрта Совета исполкома председателa Котиевеи партийни ячейка секретара Цуровеи цунна енна характеристика. Цу тIа да ер дешаш: «ДIаьхача-Къухьарча Коминтерна цIерагIча колхоза председатель Матиев Эзде Мороз шийгара гIалат ца доалийташ, советски а партийни а организацеша тIадилла гIулакх цIена а ший ханнахьа а кхоачашдеш хьавоагIа. Ишта, кхашка оасар дара, хьувкъам чуэцаре, ялата заготовка яра, фуна, доакъара, страховой фондашта лаьрхIа ялат дIаоттадара заданеш дика кхоачашъелга вIаштIехьдоакх. Наха юкъе организационни а кхетама а болх лерттIа лелабу».

Массехк шера юрта Совета исполкома председатель а, Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка — юха а колхоза председатель а хул Матиев Мороз.

Граждански тIема ханаш а цул тIехьагIа вай крае хинна событеш а дика дагайоагIача, хIанз а, ДIаьхача-Къуьа вахача къахьегама ветерана Котиев Козлой Хьасана дувц тайп-тайпарча гIулакхаш тIа Матиев Мороз хинна шераш дагалувцаш: «Безаме, нахаца Iимерза хилар, балхах дика кхеташ а из вIаштIехьбаккха ховш а хилар бахьан долаш Мороз юрта бахача наха сий деш, лоархIаш вар. Хала ханаш яр уж, нахаца дика хила а атта дацар. Дагалаттар, бекъахьа хеташ дар гуччахьа дIаала саг лоархIавацар. Цхьа бахьан а гIалат ваьлча «халкъа моастагIа» ва, аьле цIи тIа а тилле лаьце дIахьора, доацар IотIадуллар».

...1944 шера деиз Казахстане Кзыл-Орда яхача городе вахаш тайп-тайпара боахама балхаш деш хиннав Мороз.

Фронте волаш, граждански а Сийлахьбоккхача Даймехка а тIемийи тIехьагIарчеи шерашка лайна, Iайша халонаш лер йоацаш йисаьзар Мороза: 56-гIа шу ший долаш кхелхар из, боккхача дезала да а волаш ше ваьхача Кзыл-Орде.

Тахан могаш маьрша а йолаш Грозне яхаш я Мороза сесаг Сипсой Хадишат, къонгаш. ВоккхагIволче воIо Мухьмада 45 шера болх баьб наха бытовой гIулакхашдара системе, ткъаьитт шу да из КПСС член вола а. Ишта общественно-пайдане къахьегаш тайп-тайпарча балхаш тIа болаш хьабоагIа Мороза вож къонгаш, Мухарбики Муради.

Йоккха тIехье я Мороза къонгийи йиIий Тамареи — ткъаьитт саг совгIа. Царех дукханеша институташ чакхъяьхай, уж халкъа боахама доакъошка болх беш ба. Цар массане а доккхал ду тахан советски нахага кхаьча паргIато йоаккхача юкъе хьинаре дакъалаьцарех цаI шоай да, даь да коммунист, цIе партизан хиларех.

С.-Г. КОТИЕВ.
СССР журналистий Союза член.

СУРТА ТIА: Матиев Эзде Мороз.

Дагалоацамах дола книжка язде дезар...

Лохе кепатохача корреспонденце автор — Абадиев Мухтара Мухарбик, — йоккха партийни стаж а йолаш, юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоацаш саг ва. Дог-цIена, тешаме бу цо ший болх а. «Назрановский» совхоза кхашка тайп-тайпара балхаш деш из хьавоагIа 20 шу совгIа ха я. ХIанз баьцадаарий арендни бригада бригадир ва из.

Репрессивни хапех дош оалаш цо яздечоа юкъе дукха дешаш-хаттараш да республика историкаша, йоазонхоша, журналисташа уйлатIаяхийтача тхона бакъахьа хеташ.

Къел-моцал-м аттагIа йицлора сага, ше кIезига-дукха паргIата ваьлча. Бакъда, гIелал ярца дега, сина яь чов ерзац цIаккха а, къаьстта бера хана хьона из йича. Ер 49-гIа шу да сона сайна из чов яь. хIаьта а тахан сайна из хилча мо бIаргашта хьалхашка латт сона сайна лелаьча къизала сурт. 1940 шера 3-ча октябре дийнахьа 10 сахьат даьлча дар из. Г. Орджоникидзе тхоашта гаьна йоаццаш хиннача № 27 йолча школе юххьанцарча классе деша вагIар со. Урок дIайолаенна дукха ха яьннаяцар шийца фотограф а волаш, тха классе цхьа милиционер хьачуваьннача хана.

— Малав шоана юкъе Абадиев яхар? — аьнна хьаттар цо. класса тIа гIолла бирса дIа-хьа а хьежа.

Эрсий мотт дика ховра сона се эрсий берашта юкъе хьалкхерца. ХIирий бар а ховра. Дог лотаделча санна хийтар сона цо сай тайпан цIи яьккхача. Эггара хьалха дагавехар сона ши шу хьалха мичахьа вигав ца ховш дIавига вайна дIаваьнна сай да (лохехьа аз дувцаргда цох).

Шорттига хьалгIеттар со. Сона кIиравенна бIара а хьежа, тха хьехархочун лерге а ваха массехк дош аьлар цо. Вокхо раьза йолаш корта оагабаьчул тIехьагIа, шийцарча фотографага кулг лостадир милиционера: дIаволале, аьнна. Цкъа духхьала объектив хьатIахьекхаи тIаккха дехьа-сехьа воалаши — шин оагIорахьара са сурт даьккхар цо. ТIаккха дIаваха, аьнна, наIара йисте кхоаччаше, эицвелча санна, юха а вийрза аьлар милиционера:

— Бераш, диц ма лелаш шоашта юкъе «халкъа моастагIчун» воI волга.

«Укх дунен тIа кхолланза валар-кх со», — аьнна хетийтар сона, уж арабаьнначул тIехьагIа сайна бераш бIарахьежача... Цу хана денз Iаьржделар са дуне. Дешара а мелвелар, хьалха яьха «пхнаш» а дIаяьлар. ДIа-хьа дувла лазар сох доаллаш мо мара сона юхе доагIаш бер а дацар. Се къаьстта, эггара тIехьашка лаьттача доккхача парта тIа вагIар со. Со теркал веш саг вацар. Цхьа юкъ яьннача гIолла вIалла деша а ца водаш, цIагIа Iийра со. ХIана вагIац хьо, аьнна, сона наIар тIа саг а ванзар.

Иштта тиллийтар аз из шу. ШоллагIча шера тIом а болабенна цкъарчоа дицделар деррига а. Школа а дагаялла ца езаш йисар. ХIаьта а цIагIа дешар аз боккхагIчар хьахьехаш а айса а. Зехьа дайнзар аз цIагIа книжкаш тIа вагIаш хьийга къа. СибарегIа вай Iодахийтача хана чIоагIа накъабаьлар сона сайна хов эрсий мотт а, дешар а. Эццаше кхоалагIча классе дIайийцар со.

Хьан дага дар хIанз йолаш йола лакхера образовани а хургья, хIаьта юртбоахама специалист а сайх хургва, (агронома професси яса). Даьхенах се юхакхетаргва, аьнна? Хаза-м хезадар сона эIамига волаш, вай даьш яьхад аьнна оалаш: къизал дукха яхац, из лелаечох шийх йода.

ХIанз набарах хилча санна хет из деррига а. ДукхагIа дар диц а деннад. Цу шерашка дорхало тоIадаь лаьтта дог а доастадаьд тахан вахаре хулаш латтача эргалонаша, хьалдоалаш латтача бакъдолчо. нийсхоно, хIара сага син йоалаш латтача паргIатоно.

ХIаьта а аз, лакхе аьннача тайпара, дегIах баллийсача пхоно мо дог Iувж из ди дагадехача. ХIанз а мичахьа ва, мичахьа воалл ца ховш волча са даьна а из мо байнача бIаьш, эзараш болча наха а иштта къийла хургьякх из сталински къизал. ХIанз а набарах гу сона сай да: ДагавоагIа. Цу хана со 5—6 шу даьнна, гIаьххьа бIаргадайнар, хьахезар дего, лерго, кхетамо сутара чулоаца ха йолаш вар. Дукха лийхав аз сай да, хийттав, мичахьа дIавелла воалл, мичахьа Iоажал тIакхаьчай ха гIерташ. Цхьабараша оал: Колыме бIаргавайра тхона из, шоллагIбараша оал — Грознера этапаца дIавугаш бIаргкхийтар тха цох. Лоацца аьлча, цун адрес ховш дац таханарча дийнахьа. Ховр цхьаькха да. 1956 шера Н. С. Хрущевга письмо дIахьийтар аз: «Ишт-ишта 1937 шера мичахьа вигав ца ховш дIавигавар тха да. ДIавугача хана г. Орджоникидзерча стеклотарни заводе цеха начальник а хIаьта завода партийни организаце секретарь волаш а вар из. Хиннар фуд а цо фу зулам даьд а ховш дац тхо», — аьнна. Москвера хоам бера: шун да — Абадиев Арскхечун Мухтар лацара хьакъехьа дола гIулакх тахкара а дашхара а СОАССР Лакхехьарча судага дIаденнад, аьнна.

Дукха ха ялалехьа цу судера каьхат дера: гунахьдоацаш лацарах шун кхелха да бехказаваьккхав (венначул тIехьагIа реабилитаци яьй), аьнна. Цу каьхато дIахоададир деррига а...

Юкъ-юкъе уйла ю аз: хIанад вай иштта бехк боацаш цу репрессивни шерашка зехьа боабаь нах бицлуш, хIана дагабохац вайна уж, хIана хац вайна царех бакъдар, цар истори? Хьахьокха мегаций цар никъ-вахар? Ховш ма дий: Советий Iаьдала эггара чIоагIагIа мутIахьа хинна коммунисташ, кулгалхой дукхагIа цу репрессена юкъе ухаш хинналга. Укх деношка цхьан газета тIа дийшар аз, Ерригсоюзни дагалоацама книжка («книга памяти») арахеца лерхI Москве, аьнна. ГуржегIа хIанззе а дIаdoладаьд цу тайпара 8 том йола книжка арахецалга, Беларусе хIара районе кийчдеш да цу тайпара книжкаш. Вешта аьлча, вай Даьхен массайолча мийингашка дувцаш, хьалгIеттадеш а да из дош. Вай хIана дагIа сатийна, вай республике кIезигагIа хиннай сталинско-бериевски режима репрессеш? Сона бакъахьа хетар. из болх вай республике а шерра дIаболабича. Дукха дувц вай къонача тIехьенна истори довзийта а деза, цхьаккха «кIей хьет» юкъе ца юташ, яхаш. ХIаьта цу тIа гIолла кхетама болх кIоаргбе а беза. йоах. Бакъда, практически хьадеш дукха хIама дац. Исторе наIараш хIанз а къайла латт, вешта аьлча из истори чудола архиваш. Массанена дIа а хойташ, Iояха еза цу хана къаьст-къаьстача патриоташта а цар дезалашта а цá йоагIаш каччийхка ярлыкаш.

Сона-м хIанз а наха хьалхашка из сай кач уллаш санна хет. Гуча хIана яккхац цу хана хIаманна бехке боаца нах зехьа боабеш хинна сталинско-бериевски тийшача балха механизм? Наха хац из, къаьстта къонабарашта. Цудухьа моллагIа а шоашта хезача йоахарех тешаш дукха ба царна юкъе, кхыметтел вай Iодахьийтара «бехк эрсий къаман» ба яхаш арадоахача йоахарех а. Цудухьа, бакъахьа хетар-кх цу къизача шерий дагалоацам сомабаьлча, бакъдар хайча. ТIехьенашта эшаш ма дий из.

М. АБАДИЕВ.

Болхлой гIалат бовланзар

ХIанз медицински инструментай Гудермесски завод республике хьалхалаттача предприятех цаI я. ДIадахача шера йиълагIча квартале лаьттача социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцар цо, цунна елар КПСС обкома. НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа карара кара тела ЦIе байракх.

ДIадахача шера баь цIена пайда 1400 эзар сом хилар. Укх шера дIабахача шин бетта план массе а хьокхамегIа, цунца договорагIа продукци оттаяр а ханал хьалха кхоачашъяьй.

МалагIча средствaех пайда эц завода коллективо производства эффективность лакхъяра тIехь лоаттабеча къовсаме? Ма дарра аьлча цхьаккха а къайлагIа хIама дац укхаза. 9 марта дизза шу дизар коллективо керда директор хержа. Из къона коммунист Мусаип Мусаевич Шамурзаев ва. ЦIенхаштта хилар из харжар. Шамурзаев санна шоай кандидатураш оттаяь кхы а кхо саг вар. Эггара дукхагIа хилар Мусаип хержа нах. Ше хержача хьалхарча деношке а тIатеIIа болх бе волавелар из. Коллектива бенна тешам боа ца барах йола уйла ше а кхоачам болаш яр цун деррига хьинар, низ хьалхьоабара, из производства гIулакха тIабахийтара. ХIаьта производстве-м дацар деррига вIаштIехьа. Юххьанца дIаволалуше а хьаоттар цхьайола халонаш смежникаш йолча Челябински Магнитогорски комбинаташа, Орловски, Московски («Серп и молот») заводаша металл лоаттадацар. Поставщикаш болча регионий партийни органашкеи халкъа тIахьожама комитеташкеи хабар дахьийтар цо завода общественноста цIерагIа. Цу дехарех беркат даьлар — металл хьакхахьийта доладир, тIаккха завод лерттIа болх бе йолаелар.

А. УЛАЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Венгре столице боагIа дукха нах безамца тIаэц. Уж хIара шера боагIа укхаза ший тайпара хозалли безам тIаозаши йолча къаьнарчен массаза къона йолчен города бIаргтоха, укхаза йолча истории архитектураи памятникашка, Дуная тиллача тIаьшка хьажа, музеяшкеи паркашкеи хила.

СУРТА ТIА: Iалаьмате хоза да къаьнара зIанараштIара тIий.

Ю. МИЛУШЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Предприятера кхалнаьха совет

ХIара промышленни предприяте, тайп-тайпарча организацешка, лакхехьарчеи юкъерчеи дешара заведенешка йолаш йола кхалнаьха советаш ларде а йолаш хьахинна я Монгольски кхалнаьха организаци (ОМЖ). Уж общественни хьисапе болх беш я, цу юкъе я массе кхалсаг а ялхайттара яьнна йоI а. МНР тахан 3600 совгIа кхалнаьха совет я. Царех цхьанне беча балхах дувц укх корреспонденце тIа.

Улан-Баторски гIишлон материалаш еш йола комбинат Монголе промышленни индустре доккха дакъа да. Цун юкъе йиъ ший лоIаме йола заводи, йIовхал луш йола станции, карьерни боахами, иштта кхыйола объекташи я. 1350-нех укхаза болх беш болчарех 646 — кхалсаг я. Комбинате мел йолча подразделенийн службайн викалех 9 саг юкъеволаш я кхалнаьха совет. Кхалнаьха совета председателага Гаваагийн Оюунга хаттараш дир аз. Цун професси — инженер-технолог.

— Фу деш я кхалнаьха совет предприяте?

— ДукхагIча даькъе уж да къахьегама, быта, салаIара дешаш. Кхалнаьха совето тIахьожам лоаттабу къахьегамен унахцIенони законаш лорадара, общественни вахаре ший моттиг лаха, берашта кхетам бала, дезала юкъера гIулакхаш къестадара новкъостал ду. Тхо бехктокхаме да ший тайпара «кхалнаьха школаш» яхкара, цига хIара фусам-наьна вIаштIехьадаргда боахам лелабара эша знанеш эца. Лоацца аьлча, де деза гIулакхаш дукха да. Тха декхараш чоалханегIа хилар предприяте реконструкци е йолаенначул тIехьагIа.

— Фу ала йоаллар хьо?

— Комбинате дикагIа а овсарле лакхагIа а йола техника оттае йолаьй. Дукхача цехашка реконструкци еш латт. Кхалнаьха совето лерхI, уж деррига хувцамаш къахьегама хьалаш дикагIча оагIорахьа дерзадеш хила деза, аьнна. Цудухьа, болхлоши администрацеси оттадаьча коллективни договора юкъе тIатохамаши хувцамаши даьд. Цу тайпара белгалдаь, эшаш дола гIулакхаш де доладир производственни таташ кIезигъяра, помещенешка вентиляци яра, цхьацца йолча процессашка механизаци яра хьакъехьа.

— Цу тайпара гIулакхаш алхха кхалнаха лаьрхIа мара доацаш мичад, уж маIача наха а лерхIаш ма дий?..

— Да-те. Цхьабакъда, кхалнаха маIача нахал чIоагIа теркалду кIеззига а паргIато цахилар. ЦIаьхха нийсденна хIама дац МНР законодательстве кхалнах халача балхашка болх бе бокъо ца йоллийташ, царна хилийта мегаргйола нагрузкаш оттаеш, цхьацца тайпара кхыйола льготаш оттаеш йола разделаш хилар.

Масала, производственни мощностех хьабоала пайда алсамбаккхар духьа комбината администраце ерригa цехаш 3 сменагIа болх бе яьхар. Комбинат цу режима тIа йоккхача хана кхалнаьха совето хьинаре дакъа лаца дийзар. МНР законодательствас доазув оттаду кхалнаха бийсан беча балха. ХIаьта тха администрацеца а профсоюзни комитетаца а цхана дукха уйла е йийзар болхлой бокъонаши хьашташи ца талхийташ, кхоачаш а деш, цунца цхьана кхаь сменагIа беча балхах дика производственни пайда балара. Эггара тIехьа оттайир мегаргйола сменаш хувцара графикаш. Цунца цхьана кхалнаьха совето дакъа лаьцар цунца бувзам бола дешаш къоастадеча. Масала, берий бешамий балха график хувцаш. ХIанз берий учрежденешка я буси-дийнахьн болх беш йола группаш. Буса болх беш болчарна даа хIама, транспорт лоаттае йийзар. ХIанз столове буса мах боацаш хIама яа йиш я — цунна лаьрхIа йола средстваш хьахец комбинато. КхоалагIча сменагIа болх беш бола кхалнах комбинато арендагIа ийцача автобусашца хьа а боалабу, дIа а кхувл.

Эргаьккхача, кердача машинашца болх бе баларо кхерам тосс, яхаш, дувцлора ца луш лелар, кхоачам боацаш опыт хилар е терко ца хилар зуламне дала тарлу.

Цу тайпара гIулакх ца хилийтар духьа, тхо долча болх беш я дукхача тайпара кхерамзлен тIахьожам лоаттабара система, болх беш я травматизмай профессиональни цамогараш ца хилийтара вIашагIъехка административни общественни комиссеш. ХIара денна хIара балха моттиге къахьегам лорабара тIахьожам лоаттабу мастера — из да тIахьожама хьалхара лагIа. Бетта цкъа ерригача участкашкеи цехашкеи хьож — из шоллагIа лагIа да. Юххера а, шера шозза болх беш я комбината юкъара комиссе. Къахьегам лорабара правилаш толхаяь хIара моттиг чIоагIа дика а тохк, де дезар а ду, бехкевар бехктокхаме оз. Цул совгIа, тхо хьожаш да кхалнаха шоаш а кхерамзлен техника Iомаярга, ханханнахьа царна аттестаци ю.

— Дезалера гIулакхаш къоастадеш гIо-новкъостал деш я кхалнаьха совет, яхаш, дийцар Iа. Общественноста фу дулургда марам сесаган юкъерча гIулакхе хьакъехьа?

— Дезалера гIулакхаш эггара чоалханечарех да аьнна хет сона. Цига хIарадар ший тайпара да, цудухьа из къаьстта теркам тIабахийта де дезаш хIама да. Бакъда, дезала тIера мар дIаваха хилча, де хIама дац... Амма, хIара сага къахетам а, дог лазар а эш кхычунгара. Кхалнаьха совето гIоновкъостал ду ахчанца а.

— Кхалнаха хулаш ма хиллара, производстве шиъ уйла йолаш: балха тIеи цIагIа берийн хьакъехьа уйлаш «шолхаяларо» хьовзам бойтеш кхалнаьха совета? Цу хьакъехьа малагIа гIо-новкъостал ду оаш?

— Сона хетарех, из ший ларда тIара къоастаде йиш йоаца дош да. Кхалсаг массаза а кхалсаг я. Укхаза а цар хьал аттача даккха гIерт тхо. Масала, комбинате йиллай гIулакх дара дукха йоккха йоаца центр, цига барзкъаш дIадала йиш я химчистке, кога гIирс тоабе дIабала йиш я, иштта кхыдар а. ХIаьта, эггара керттера дар — бераш хьалкхедара деш дола гIо-новкъостал да. Тха комбинате яц школе баха ха йоацача, берашта лаьрхIа заведенеш, амма оаха предприятена гаьна йоаццаш йолча кхаь берий бешамашца шефски договораш оттадаьд. Школе деша дагIаш долча бераша салоI пионерски лагерашка. Путевкаш мах боацаш лу е путевкай маьха дай-ноаношкара 20 процент йоаккхаш.

— Кхалнаьха совета хетачогIа, малагIа гIулакхаш да эггара саготагIа дараш?

— Тхона хетачох.. из эггара хьалха фусамий дош да. 400 совгIа саг квартирана аргIагIа латт тха. ХIара шера комбинато уалкъа депутатий городской хурала цIерагIа цIенош хьалдеча дакъа лацара средстваш къоастаю, амма квартираш чIоагIа тIехьъяьха хьакхоач. Цу гIулакха хьакъехьа тхоай депутаташца дийцад оаха, цар гIо-новкъостал дарга хьежаш да. ХIаьта тхо тхоаш а тхоай средстваех болхлошта лаьрхIа цIенош хьалдеш да: хIанззе а 58 квартира йолаш дола ши цIа хьалдаь дIаденнад оаха.

Комбината администраце ший берий бешамаш, салаIара база, спортивни комплекс е «оттадир». Уж шеддар де лаьрхIа да 1990 шерага кхаччалца.

Амма, сона хетац, де мел лаьрхIар даьчул тIехьагIа, кхы де хIама доацаш тхоаш дусаргда аьнна. ХIаьта уж цкъа даьчул тIехьагIа, кхы де ца дезаш вахаро мукъа валийтац: вахар цхьан метте латтац — хIара денна керда декхараш а увтт хьалхашка.

Д. АРИУНБОЛД,
монгольски журналист.
(Монголпресс — АПН).

ЦIагIа дIакхухь даар

Ха яхача наьха хIама дара проблема къоастае гIо дир Люксембурге — 370 эзар саг вахача йоккха йоацача паччахьалкхене, — вIашагIъеллача обедаш цIагIа дIакхахьара лаьрххIа йолча службас. 1974 шера апрель бетта денз болх беш я из укхаза.

Цу службах пайда эцара дукха справкаши кхытайпа документаши кийчде дезац. Хила йиш йола клиент — 65 шерал тIех ха яьнна, тикашка е кафешка лела а шийна яа хIама кийчъе а низткъала дола саг ва. Обедаш цIагIа хьакхахьа сона аьнна, заявлени социальни Iалашон Управлене кхоач. ТIаккха Управлене сотрудник заявлени яйтар волча а вахе, циггача хьож, клиентий списка юкъевахийта веза из е везац. Циггача эца йиш я 30 обеда дола абонементни книжка а.

Обедаш кийчдеш я благотворительни обществаш, «Педюс» яха специализированни фирма. Эш яхача городерча больницера пищеблок. Обедаш цIагIа дIакхухьаш мальтийски жIарга Ордена люксембургски отделении шоай машинашца обедаш дIа-хьа кхухьаш бола массехк частники ба. Цкъа мара пайда ца эцаш йолча. кIала фольгах яьча пхьегIашка кхухь обедаш. КIала фольга тIагIолла термоизоляционни пластик йоал. Цо шин — кхаь сахьата беззача тайпара бIайха лоаттабу кхача. ХIара обед кхаь блюдах латт.

Хьалха обедаш балха дийнахьа мара кхахьацар, хIаьта хIанз, клиенташка хьаттачул тIехьагIа, кIиганденошка а праздничии деношка а кхухь уж. Бакъда, кIиранден обед шоатта дийнахьа хьадахь. Дезача ханна дIоахде мара дезац из. Цу гIулакха социальни Iалашон Управлене беза боацача маьхах даа хIама дIоахдара йола лаьрххIа прибор йохк.

Цу тайпарча гIулакхех пайда ийбеш шоай квартирашка баха пенсионераш хинна ца Iеш, больнице бада унахой а къоаной цIагIара боккхий нах а ба. Нагахьа санна клиента сахарни диабет, гастрит е кхыдола цу тайпара лазар дале, шийна диетически кхача байта а йиш я цун.

КIезига лоархIам болаш бац цу обеда мах а. Из лакха бац. Цхьан обедага дIадодар деррига 185 люксембургски франк да. Маькха пхе булкага е гIаьлений 2—3 пачкага дIадодачоа нийса да из.

Служба хьахиначa хьалхарча шера 5,4 эзар обед кийчдаь дале, хIанз хIара шера уж кийчду 90 эзар гаргга.

Л. ТИМОФЕЕВ,
ТАСС корр.

ИСПАНИ. 1992 шера ахканарча Олимпийски ловзарий столица Барселона кийчлуш я цу аргIанарча спорта цIай доакъашхойи хьаьшийи тIаэца.

СУРТА ТIА: Олимпийски стадион тоаеш я.

ЭФЭ—ТАСС сурт.

Вай ханарча сага портрет

ДIАЯХАЧА ЗАМАНГАРА КХОАНЕНГАХЬА БАЬККХА ГIА

Лаосски кхалнаьха Союза председатела заместитель йолча Давон Вонгсакаца тхо вIашагIкхийтар цу организаце паргIатарча приемне. Ий тIа ухкар монгольски говзача кхалнаха даь къегаш дола кIувсаш, пенах хьалтеха доаллар советски кхалнаьха Комитетагара дена гобелена тIа даькхха Ленина портрет, саьнга ухкар дунен халкъашта юкъерча организацеша яйта хьаелланза йола дукха коробкаш, медицински инструменташ чу а йоахнаш.

Оаха дувц союза балхах, лаосски кхалнаьха лоадамеча йоакхонех, хIара дийнахьа беча балха тIа царна духьал нийслучох, лор йолча Давона ший вахар кхалнаьха дешашца хIана дийзад.

Цу кхалсага биографи 40-ча шерашка баьрий яраш санна я. Ши шу даьннача хана денз ший даьца — наьнаца йоацаш хьалкхийна я из. Шоай даьхе мукъаяккха, шоай халкъа ираз духьа лоаттабеча къовсама новкъа баьнача наха, образовани а бе болх а боллаше, даьхеи дика кхоане хилийтар духьа долла хIама дуташ хиннад, доллачох бовлаш дуккхача шерашка лела шоай безаш хиларах совгIа, шоай кхоаччара нах а цу хьал тIа оттабеш. Ишттачарех хиннав цун да Сук Вонгсак а. Хьалхарча IаьдалагIа ваха кхоачам бола хIама хуллаше а лор вола из цу новкъа ваьннав. 1945 шера мехка къам мукъадаккха болам дIа ма болабелленга а, французски колонизаторашта духьалъоттара прогрессивни низаш вIашагIкхетача Къулбаседе дIавахар из, Вьентьян а йита, ший дезал а нийца. Бера хана денз яйзар Давона Самныа провинце лоамашкеи хьунашкеи гобаха бийзача вахара халонаш. ХIаьта цига яр революце чIоагIалон базаш. Дайн ноанойн тIом беш бар, хIаьта бераш деша дезаш дар. Китайца доазув долча цхьан районе йиллаяр школа. Из йистеяьккхаяр лаосски революционерий массехк ноахалах долча бераша. Из школа яьккхачул тIехьагIа Давон дешаяхар Ханойски медицински институте. Лора диплом а долаш даймехка цIаера из мукъаяьннача районашка. Цу хана кIалха хиннача мохк дIалаьцарий метта мохк дIалаца кхыбараш баьхкар. Американски сигал лела пираташ гIийртар мехка Къулбаседера бIарчча районаш хIалакяь дIаяха. Цига баха нах, шоай боахам, коа тIара хьайбаш а нийце, лоамашка дIаухар, лоамех йоахкача къоргашкеи хьагIарашкеи баха хувшар, шоашта еттача бомбех лечкъаш. Революце штаб, госпиталеш, баха хайша нах долла хIама а хьагIарашка дар. Давон медицински болхлой кийчбеш яр, 1967 шера Давона тIадиладар мукъаяьхача районашка эггара хьалхара медицински училище вIаштIехьъяккха, из цун директор а хилар. ХьагIарашка а йолаш пхезза кийчбаь специалисташ арахийцар цу училище. Цига вайзар Давона Кео Тианавонг а. Гобаьккха тIом бар, етташ бомбаш яр, бакъда наьха вахар-м дIахо додар: маIа нахи кхалнахи вIаши безалора, мар-сесаг хиле вIашагIкхетар, бераш хьахулар.

— ХIаа, хала дар, — дагаух Давона. — Мар тIом беш вар, массаза а походашка хулар, наггахьа мара вIаши бIаргагацар тхо. Берий еш йола ерригa йоакхо сайга йисаяр сона, хIаьта уж кхоъ ма дари, болх а сацийтацар аз. ХIанз санна яцар ха. Бер букъ тIа дIа а дийхке, лекцеш ешар аз хургболча медсестрашта. Малх практически гуш дацар бераш, цар деррига вахар хьагIарашка дар. Кхоачамболаш дацар даа хIама, молхаш, хий.

Вахара халонаш, къаьстта лоамарча районашка, зIамига къамаш дахача хиннараш, ювцаш хеза а йоацаш шийна бIаргаяйна йовз цунна. Цудухьа революци котъяьнначул тIехьагIа парте из яхийтар кхалнаьха болам вIаштIехьбаккхара балха тIа. Де дезаш дукха дар. Колониальни Iаьдалах Лаоса юхедисар дар баха наха дешанза хилар. 90 процент болча кхалнаха деша а язде а хацар. Къаьстта хала хьал эттадар юрта. Дуккха ха хьалха денз хьадоагIаш дар кхалсага алхха цIагIарча боахамга хьожилга мара кхы гIулакх доацаш. Бера хана денз йиIига цIагIа новкъостал дора, кхай тIа болх бора, шийла зIамагIдолча берашка хьожар. Иштта я лаосски юртара традицеш таханарча деналца. Революци котъяьнначул тIехьагIа итт шу даьлча мара халкъа Iаьдала карагIдаланзар йиIигаш кIаьнкашта нийсса школе ухаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаккха. ХIанз а тIехь юрта хьалха а санна йиIиг боахаме йита гIерт. 3—4 шера дешаш цо Iомадаьр геттара сиха дицлу. Иштта хIама хилар кхийнараш дешанза хулга дIадаккха гIортарах а. Программа 1979 шера кхоачашйир, бакъда цул тIехьагIа денз деша, язде йиш ца хиларах е цунга ца баларах Iомадаьр а дицценнад кхийнараштa.

Лаосе дахача дуккхача халкъий кхалнаьхеи маIача наьхеи къахьегам бийкъа ба, халагIдола дакъа кхалсагага а кхоачаш. Лоамашка дахача племяй наьха, масала, кхалсаг цIагIа эша хи тIара кара хий кхахьа дезаш я. Из массане а хилац атта де йиш йолаш.

Из ургIенах хьал тIа даккха дезаш а нийслу. Провинцешка ухаш, Давона бIаргадайнад ший мехкара уж нах миштa бах. Сатассале хьал а гIетте, хий да хи тIа йода лоамара кхалсаг, цул тIехьагIа даа дуга кийчду, цул тIехьагIа бер букъ тIа а дийхке, бIарччача дийнахьа кхай тIа болх бу. Сарахьа чуеча, юха а даа хIама кийчду, хIама дайте, бераш Iодувшаду, берригаш тхьайсачул тIехьагIа, мара тиацки станока тIа болх бе ха хилац цул. Барзкъаш цIагIа хьа ца дича, уж эца моттиг мичай цига. Ах бийса яьлча мара Iойнжа йиш хилац цун. Юха а Iуйрийна кхо сахьат даьлча хьалгIатта еза. Иштта дIадода хIара ди. Цудухьа тамаш яц кхалсаг унахцIена ца хилар: дукха а хала а къахьегаро, дукха бераш деш хиларо йохаю цун унахцIено. Статистика даннеегIа, юккъера лаьрхIача лаосски дезале бархI саг хул, хIаьта кIезигабац 10—16 бер дола дезал. Баха нах совдукха Iайнза барех бола Азера мохк ба - Лаос. Дукха бераш делга хьалхоастаду паччахьалкхено, йоакхо ю бераш долча дезалий, бераш дукха - кIезига а доккха - зIамга а хиларга хьежа хIара бетта ялх килограммагара бзрайтаннега кхаччалца мах боацаш дуга лу. Беращца дувзаденна гIулакхаш дукха да. УнахцIена а образовани а тIехье хьалкхее ма езий, хIаьта бераш хIанз а дукха дов.

Наьха вахаре а хьаькъале а цхьаккха хIама хувцалац ала йиш яц. Хувцамаш-м хул, бакъда-шорттига. Цун бахьан мохк тIехьабиса хиларахи къаьнача замах юхедисарехи хинна ца Iеш, эггара хьалха материальни база ледара хиларах — ма дарра аьлча къе хиларах да. Паччахьалкхе новкъостал де гIерт, бакъда, цун таронаш йоккха яц. Мехка кIезига я транспорт, товараш бахача нахага дIакхачийта низкъала да. Из гIулакх кхоачашде гIерт. Долаш дола наькъаш тоадеш а кердадараш доахкаш а да, Советски Союзо технически новкъостал а деш, кхыча мехкашкара капитал а ийца. Кхы кIезигагIа лоахIам болаш дац электрификаце дош а. Лаос ший гидроресурсаш йолаш я, кхыметтел электроэнерги Таиланде а кхухьийт. хIаьта а электропередачей линеш хIанз а столични провинце массе юрта яьхкаяц, кхыча моттигашка меттел.

Из иштта дале а, халкъа Iаьдал эттача денз кхаьлнаьха хьал дуккхача даькъе дикагIа да. Кхалнаьха йиш я деша, специальность Iомае, общественни вахара юкъе дакъа лаца. Кхалсаг газета редактор, керттера лор, отдела начальник йолаш моттигаш кIезига яц.

Ший дезале нийсхо хилийта вIаштIехьдаьннадий аьнна хьаттача, ела а къежа, дуккхача шерашка баь кхетама болх пайда боацаш байнабац, аьлар Давона. Цун дика дезал ба. Маро а бераша я цIагIа новкъостал ду, нагахьа санна балха тIа из тIехьайнсача даа хIама кийчду, барзкъаш — хIамаш а ютт. ХIаьта салоIача деношка Давона ше кийчду дезала чам болаш даа хIама.

Советски Союзе хиннача хана Давона хайра укхаза мар-сесаг цхьана дахаш ха яьккхача, из белгалдеш хилар. Кхоца цхьана яхаш 20 шу далар белгалдоаккхаш цо шоайцига хьийхар доттагIий. Массанена а дезаделар цо из белгалдоаккхача шоаш хьийха гIулакх.

Татьяна КАЛАШНИКОВА,
АПН корр.
Вьентьян.

Р. АХМАТОВА.

ХЬОХ БЕКХ АЗ БИЛЛАЦ

Хьох бекх аз биллац
Се йолча ца варах,
Со эгІаз яхаяц
Хьа каьхат ца дарах.

Хьа бІаргий хьахьажар,
Сона тоам ца бича,
Хувцамаш ма хулий —
Со царна я кийча,

ХІанз а духьалар
Дац сона дІадоалаш
Хьа бІаргий хьахьажар,
Вай цхьана долаш.

Іа даь къамаьлаш
Са лерге латташ да,
Юхь тІара цІена бос
ХІанз а лепаш ба.

Хийла ди дахийтад
Аз хьога сатувсаш,
Хийла аз лораяьй
Иіаьхъенна бийсаш.

Хьох бекх аз биллац
Хьа каьхат ца дарах,
Со эгІаз яхаяц
Се йолча ца варах.

МИШТА ХУРГДА КОТАЛОН ПАМЯТНИК?

МОСКВА. Центральни выставочни зале хьахьокхаш я Москве Коталон памятника дикагІча проекта Ерригсоюзни конкурсе тІеххьарча шоллагІча тура экспозици. Хьалхарча туре хьекхача 470 балхах жюрес шоллагІча туре хержай 10 проект. Царел совгІа хьахьокхаш я укх тІеххьарча хана хьачуенна кхы а 18 произведени.

Хьажа баьхкараша конкурсах лаьца шоашта хетараш ала йиш йолаш ба. Цу гІулакха лаьрхІа анкеташ йоаржаю выставочни зале. Хетаргахьа, хьаьшашта хетараш — царна юкъе ба Сийлахь-боккхача Даймехка тІема бІаьш бола ветеранаш — теркалдергда творчески яхьа тІеххьара итогаш еча хана.

СУРТАШ ТІА: 1) Бе-башха ца хетараш бац укхаза. 2) № 19 йола проект.

(ТАСС фотохроника).

ВИДЕОН ПРОБЛЕМАШ

«Видео» йоацаш хІанз вай вахар даьсса хетаргдар. «Ер е вож фильм дайнадий шоана», яхаш шоайла хетташ хул нах вІашагІа мел кхийттача. Газеташ тІеи журналаш тІеи Іалаьмате дукха информацеш я цу хьакъехьа. Цхьайолча хана «видео» массадолча зулама бехке еш бараш а хул.

Иштта дар «стиляга», «твист», «дискотека», «брейк» кхыдола дешаш вайна юкъе даьннача хана а.

Цхьан хана из деррига а леладе йиш яц, яхаш дийхка дар. ХІаьта хІанз из деррига а дицденнад. ХІаьта Фантомаса сериало, Питкинахй Зоррохи, индейцехи Виннетухи дараш санна дола фильмаш а царга ца хьожийташ дар, амма наьха бІарчча ноахал хьийжар царга, хІанз цар чулоацам кхыметтел дага а бaгІац. ХІаьта хІанз хІаране ший декхар лоархІ «видео» бехкеяр.

Керда мел дари вай сакхетамца доагІаш мел доацари хала тІаэц вай.

Вай мехкарча дукххача городашка видеосалонашка дІаІемаб, царна «цхьанне» а хІанз теркам тІаахийтац, дукхагІдолча даькъе йиц а ений уж.

Вайна хІанз а унзара хет уж боагГІача лостамагІа, нийсача боарам тІа дІаоттаяь йоацандаь.

Дукха йолча городашка вІашагІъехкай репертуарни советаш, уж хьож фильмаш гойта мегаргдолаш да е дац. Иштта йолаш я «Видеокультура и молодежь» яха Іилма-методически центраш. Цига видеосалоний кулгалхошта Іомаю кино-видеоискусство.

Видеопродукце репертуарах къайле а ца еш, газеташ тІа, телевизора чу гІоллеи радио гІоллеи цу хьакъехьа керда мел долчун обзораш е еза.

Лакхехьа дувцача тайпара из болх дІахьош ба ВЛКСМ Октябрьски райкомо (секретарь С. Г. Петухов).

Бакъда, из кхоачам болаш дац. Милице болхлоша яздаьраш а доацаш, компетентни наха, педагогаша яздаь рецензеш хила деза видеофильмашта, цу балха юкъе айхха дакъа лоацаш хила еза «Знание» общество а.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. Бераш «видеога» хьажа ахара дукхагІдолча даькъе бехке ю салонаш. Шоай берашта боагГІаш бола кхетам ца луш бола дай-ноаной вІалла хьоахабеш а бац.

ХІанз дукхагІйолча моттигашкара дІаяьхай кооперативни видеош. Амма, хІара дезале хІана яц, аьнна цІагІа уж йолаш я доазол арахьара гойта могадеш а ца могадеш а мел дола фильмаш а гойташ.

Цудухьа ший лерттІа репертуарни совет вІашагІ а елла, пачхалкхен комитетага гІолла из гІулакх шерагІа дІадоладича нийса хургда.

ТІаккха хІара сага яьннача ханага хьежжа мара салонашка дІачу а ца буташ болх бе беза. Цхьайолча цу даькъерча кооперативаща шоашта ахча делчахьа сагота а йоацаш леладу из гІулакх.

ЦІаькха а белгалдаккхалов, даьшта - ноаношта тІа ба шоай тІехьенах бола бехктокхам, уж денхарийла ба шоай бераш мичахьа хул хьажа, тахка.

БІарчча хьайийцача, видеосалонаш бехке яц укхаза. Цар болх лерттІа вІаштІехьа ца баьккхараш мара.

Д. ШАТИЛИН,
облсовпрофа инструктор.

Тайп-тайпара хьехамаш

Сомий беша гаьнаш дІайогІар

Іажий гаьнаш дІайогІ октябрь бетта хьалхарча декаде е апрель бутт чакхбоаллаш — май бутт хьахуллаш. Кхор, боал, хьач — бІаьсти чІанак яттІалехьа. Кагденна овлаш ирача урсаца е кІодаца дІатеда деза га дІайогІа кийчъеча хана.

Гурахьа гаьнаш дІайогІача хана кІоагаш ши-кхо кІира хьалхагІа даьхе кийчду. БІаьсти дІайогІараштa — гурахьа. ДІайогІаш йола гаьнаш участка доазонга хьежача нийсача мугІарегІа дІаегІача дикагІа лоархІ. Га дІайогІаргйолча моттиге хьокха богІа беза, тІаккха цунна гонахьа 50 см. радиус йолаш го билла беза Іажаши кхораши дІабогІаш, хІаьта боалаши хьачаши дІабогІача хана — 40 см. КІоаг кІоарга хила беза богІ-богІача аьлча 60 см а 40 см а. КІоаг боаккхача хана эггара тІера хьайнца кхотабенна бола лаьттан тІоа цхьан оагІорахьа Іобилла беза, лохехьара даькхача лаьттан тІоа — вокх оагІорахьа.

Гаьнаш ІочуйогІалехьа кІоагача удобрени йилла еза, хьалхагІа из лаьттанца дІа а эяь.

Гаьнаш дІайогІалехьа цар овлаш докъалургдоацаш лораде деза.

Юххьанца кхоалагІа дакъа кІоаг хьалбузаш лаьтта чутасса деза, белгалбаьчча боарамагІа цунах удобрени а теха:

ширдаьнна кхо — кхораштеи Іажаштеи 3—4 ведр, боалаштеи хьачаштеи — 2 ведр, е компостированни торф, е компост — кхораштеи Іажаштеи — 4—6 ведр, боалаштеи хьачаштеи — 2,5—3 ведр, суперфосфат — кхоарштеи Іажаштеи 0,5—1 кг, боалаштеи хьачаштеи — 0,3 кг, дахчах яьккха йкъ — —1,5 кг кхораштеи Іажаштеи, хІаьта боалаштеи хьачаштеи — 1 кг, е хлористий калий кхораштеи Іажаштеи — 0,2 кг, боалаштеи хьачаштеи — 0,6 кг.

КІоага юккъе хьокхеи дІайогІаш йола гаи Іочуоттае еза. Гаьна овла болалуччара къамарг кІоага гонахьарча лаьттал лакхагІа хила еза боалийи хьачийи 4—5 см. Іажийи кхорийн — 6 —7 см. Овлаш тІа ІотІахьарца лаьтта тІера хьаийцача тІоанах эца деза, из хила деза галаши удобрении йоацаш.

Овлашта лаьтта тІахьокхача хана цига яьсса моттигаш хила йиш яц, цудухьа овлаш кулгаца дІанийсде деза, е галг оага а еш лаьтта овхийта деза.

Деррига овлаш дІакъайладоахаш лаьтта тІахьаьрцачул тІехьагІа из когаца ІотІоаде деза, цул тІехьагІа лаьтта тІа а тесса кІоаг хозагІа хургболаш дІанийс а баь цул тІехьагІа цу чу хий дотта деза. Іажан кхоран — 2 ведр, боалаи хьачан — 1 ведр.

Хий чудиачул тІехьагІа нийсбаьча кІоагача лаьтта тасса деза, цул тІехьагІа торф е компост тасса еза цу тІа 3—4 см сома тІоа хургболаш.

Нагахьа санна лаьтта тІаьда дале, грунта кІалхара хий сов гарга дале 2—3 метр диаметр йолаш гувнаш а даь цар тІа 50—60 см лакха дІайогІа еза гаьнаш.

Редактор.
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

14 МАРТ ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Всего несколько слов в честь господина Мольера» яха телеспектакль.
10.25, 15.30, 16.45 — «Кердадараш».
10.35 — «Это было... было...» яха передача.
10.55 — Берий сахьат.
11.55 — «Камера дуненга хьеж».
15.45 — «Бийла рояль». Ф. Шопен, № 3 йола баллада.
16.15 — «Хьа накъаш. Якути» яхача документальни фильма премьера.
17.30 — «Хори тхон». Берий хорий телеконкурс (г. Горький).
18.15 — Іаьдал — Советашка.
18.45, 23.50 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Перестройка; проблемаши решенеши».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Кинорежиссера А. Сокурова фильмаш. «Одинокий голос человека» яха художественни фильм. (Духхьашха).

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Іалам Іалама гІонна». Іилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Дезала вахара этикеи психологии. 9-гІа класс. Ноанала къайленаш.
9.05 — Французски мотт. Іомабу 1-ра шу.
10.05 — «Мамаи, папаи, сои».
10.35, 11.35 — Природоведени. 3-гІа класс.
11.05 — Французски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Керда Вавилон». Художественни фильм.
13.40, 23.05 — «Кердадараш».
13.45 — Ритмически гимнастика.
14.15 — «Возвращение» яхачеи «Хроника наших дней» яхачеи документальни фильмай премьера.
17.10 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
17.15 — «Дезале йоІ кхуваш йоагІа». Іилма - довзийтара фильм.
17.25 — «Нохч-ГІалгІайче».
17.40 — «Кинопутешествий альманах».
18.00 — «Пленума лаьрхад. Фу даьд экологе хьакъехьа?». Прямой передача. Телефонаш: 2.26-68, 2-93-92, 2-01-65.
19.00 — Грузински ССР гостелерадио. Грузе телевидене программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Тхо зоопарке».
20.15 — Концерт дІахьу... С.-Я. Яскаева (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Оаш дехарах юхагойтар. «Игра в детектив» яха телеспектакль. «Будни инспектора» яха 3-гІа выпуск.
23.15 — Популярни музыка кердадараш. Видеоклипий Дерригдунен конкурс. 2-гІа выпуск.

15 МАРТ КХАЬРА

I ПРОГРАММА

8.30 — 120 минот.
8.35 — «Хори тхон». Берий хорий телеконкурс (г. Горький).
9.20 — «Свитайцара саг». Художественни фильм.
10.50, 15.30, 17.10 — «Кердадараш».
11.00 — «Путешественникий клуб».
12.00 — «Гремучая дюжина» яха фильм-концерт.
15.45 — Музыкальни сокровищница. Концерт.
16.25 — «Іилма: теори, эксперимент, практика».
17.15 — Берий сахьат.
18.15 — Іаьдал — Советашка.
18.45, 23.35 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — ВАСХНИЛ президента академика А. А. Никонова выступлени.
19.15 — Поэзе минуташ.
19.20 — «Город надежды» яхача документальни фильма премьера. (Дублински калейдоскоп).
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — ЗІамига концерт.
22.05 — «Телевизионное знакомство» яхача циклера. Майя Плисецкая.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Томмазо Кампанелла». Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 2-гІа класс. «Эзделца хила безам ба са».
8.55 — Киножурнал. «Іилмеи техникеи». № 2.
9.05 — Немецки мотт. Іомабу 1-ра шу.
9.55 — Киножурнал. «Іилмеи техникеи». № 12.
10.05 — ПТУ дешархошта. Дезала вахара этикеи психологии.
10.35, 11.35 — Биологи. 9-гІа класс.
11.05 — Немецки мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — Союзни республикай студей фильмаш. «Мария». Художественни фильм.
13.10, 23.00 — «Кердадараш».
13.15 — Альт дІалокх М. Кугела.
16.20 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.25 — «Скорбное бесчувствие» яха художественни фильм.
18.00 — «Йоазонхой хаи» (нохчий меттала).
18.30 — «Нохч-ГІалгІайче».
18.45 — Нохчий мотт Іомабу вай.
19.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Пхьагилга цІалг».
19.30 — Хоккей. СССР Чемпионат. «Крылья Советов» — ЦСКА. 2-гІеи 3-гІеи периодаш.
20.45 — Камчатски академически хоровой капелла концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Хоржамашта накъадолхаш».
21.50 — ЦТ фондашкара. «Кафедра». Художественни фильм. 1-ра сери.
23.10 — Популярни музыка кердадараш. Видеоклипий Дерригдунен конкурс. 3-гІа выпуск.

16 МАРТ ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Карамфильм» ансамбла дІаоал крымски татарий иллеши ашараши.
8.55 — «Невеста для папы» яха художественни фильм (ГДР, 1979 ш.).
10.00, 15.30, 16.55 — «Кердадараш».
10.10 — Ашараш дІалокх «Серенада» яхача духовой инструментальни квинтета.
10.40 — Берий сахьат.
11.40 — «Доазув доацаш». «Ти-Би-Эс» яха дунен халкъашта юкъера экологически программа (США, ООН-ца цхьана).
15.40 — «Усть-Илимски акварели» яхачеи «Заходите в их дом» яхачеи документальни фильмай премьера.
16.20 — «Слободян Зояй иллеш» яха Черновцы яхача гордера передача.
17.00 — «...Ялхайтта шу даланзеи бокхагІеи».
17.45 — «Са мишта лоІ вай». Белоруссии ССР Витебски областа Руба яхача поселка ДК художественни коллективай балхах.
18.45 — Уих деной почта.
18.45, 23.50 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Іаьдал — Советашка. СССР халкъа депутаталла кандидатаца академикаца Д. С. Лихачевца вІашагІнхетар.
19.30 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Парни катани. Шоай лоІамара программа. Францера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — СССР халкъа артиста Е. Светланова творчески сайре.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Барышня» яха Іилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Биологи. 10-гІа класс.
9.05 — Испански мотт. Іомабу 1-ра шу.
10.05 — «Вай беш».
10.35, 11.35 — Биологи. 7-гІа класс.
11.00 — Испански мотт. Іомабу II-гІа шу.
12.00 — «Кафедра» яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.10, 23.25 — «Кердадараш».
13.15 — «Сенсация» яха фильм-концерт.
17.05 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
17.10 — «Прессинг золотом» яха документальни фильм.
17.30 — Хоржамашта накъадолхаш.
18.00 — «Социальни де дезарашка хьожаш» (нохчий меттала).
18.35 — ГІалгІай меттала урокаш.
19.05 — «Нохч-ГІалгІайче».
19.20 — «Ер денош дагаухаш» (нохчий меттала).
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.00 — «Импульс». Халкъашта юкъерча гІулакхех.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Кафедра» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
22.55 — «Солдаты на пенсии» яха документальни фильм.

17 МАРТ ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Под знаком однорогой коровы» яха берашта дола фильм.
9.50, 15.30, 16.45 — «Кердадараш».
10.00 — «Сага институт».
11.00 — «Капитаний гІайре» яха мультфильм.
11.30 — Халкъа инструментий оазаш.
15.45 — «Юртара горизонташ». «Зерна под снегом» яхеи «Кому нести посох?» яхеи документальни фильмаш.
16.15 — «ДоттагІашца».
16.50 — «Берашта оакхиргех».
17.20 — «Сакъердамо старташ».
18.05 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. МаІанах. ЛоІамара программа. Францера передача.
18.40 — «Тахан дунен тІа».
18.55 — Фигурни катанех йолча дунен чемпионата дІахододар.
19.50 — ЦТ экрана тІа духхьашка. «Трясина» яха художественни фильм. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — «Трясина» яхача художественни фильма 2-гІа сери.
22.55 — «Это было... было...» яха передача.
23.10 — «Взгляд» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Невечная мерзлота» яха Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 2-гІа класс.
9.05 — Английски мотт. Іомабу 1-ра шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Физика.
10.35, 11.35 — Музыка. 6-гІа класс.
11.05 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Кафедра» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
13.15, 22.45 — «Кердадараш».
13.20 — Ритмически гимнастика.
13.50 — «Иркутяне, круг пошире» яха передача.
16.55 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.00 — «Сурт лохаш» яха документальни фильм.
17.15 — «Массане а хІаране а гІулакх».
17.45 — Киножурнал.
17.55 — «Дисциплина исполнения» яха жилищно - коммунальни боахама болхлой Ден хетаяь передача (нохчий меттала).
18.25 — Информационно-музыкальни программа.
18.55 — «Юрта клуба йоакхонаш». (Наьсар - Кертера культура ЦІа) (гІалгІай меттала).
19.25 — РСФСР городий телестудеш. Телевидене Воронежски студе программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Халкъа ашараш.
20.30 — Ритмически гимнастика.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — «Традицешта тешаме хилар». Опереи балетеи Куйбышевски Академически театра керттерча балетмейстерах, РСФСР халкъа артистах И. Чернышевх йола передача.
22.55 — «Робинзони самолети» яха бокхийчарна дола мультфильм.
23.05 — СССР халкъа артиста И. Кобзона концерт.

18 МАРТ ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.25 — Советски илле концерт.
8.55 — ЦІагІара академи».
9.25 — «Плюс предприимчивость» яха документальни фильм.
9.40 — «Шера ханаш». Март.
10.40 — Парижски коммуна Ден накъадолхаш. Телеочерк.
11.00 — Шоатта — дай-ноаной ди. Дезалеи школеи бувзамах.
12.30 — Социализма мехкашка.
13.00 — Кинорежиссера Х. Нарлиева фильмаш. «Кхалсаго говра нувр тиллача». («Туркменфильм»).
14.30 — «Кердадараш».
14.40 — В. И. Ленина цІерагІча библиотеке Калмыке халкъа поэтаца Д. Кугультиновца хинна вІашагІнхетар.
16.10 — «Озорной котенок» яха мультфильм (НРБ).
16.15 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. ЛоІамара халхар. Францера передача.
17.45 — «Гуш дар — теша хала дар».
18.45 — Дунен халкъашта юкъера программа.
19.45 — «Конкурс» знатоков кино» яха берашта йола передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — М. П. Мусоргске ваь 150 шу дузаш. Композитора юбилей даькъалъювцаш езъярах дувц оргкомитета председатела Т. Н. Хренникова.
21.55 — Шоаттаден саррахьа. «ТІом», «Колобок... колобок...» яха бокхийчарна дола мультфильмаш.
22.25 — «Музыкальни ринг». Москвера передача. Йистеяьлча — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Юртара сахьат.
9.20 — Оаш дехарах юхагойтар. «Шераш, ноахалаш, иллеш». 3-гІа передача.
10.20 — «Приключения принца Флоризеля» яха субтитраш йола художественни фильм. 1-ра сери.
11.25 — Союзни республикай кинопублицистика. «Я построю дом» яхеи «Золотая туфелька» яхеи документальни фильмаш.
12.20 — Шоана, бераш! «СелаІад» журнал (гІалгІай меттала).
12.45 — Мультфильм.
12.55 — «Театри зрители». М. Ю. Лермонтова цІерагІча театра «Уриэль Акоста» яхача спектакла обсуждени.
13.25 — «ВорхІ йиша» яха телекооператив.
14.15 — РСФСР городий телестудеш. Телевидене Ленинградски студе программа. «Къулбаседера письмош». «Два монолога на берегу» яха 7-гІа фильм.
15.00 — «Пять недель на воздушном шаре» яха мультфильм (США).
15.45 — «Янгантау» яхача документальни фильма премьера.
16.05 — Телевизионни музыкальни абонемент. Доазал дехьара илли оалараш — Москверча залашка. СССР ГАБТ-е итальянски артисташа денна концерт.
17.10 — «...Ялхайтта шу даланзеи бокхагІеи».
17.55 — Футбол. СССР чемпионат. «Днепр» — «Зенит».
19.50 — Реклама.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Последний лепесток» яха мультфильм, 1-ра дакъа.
20.15 — Молдаве халкъа виртуозаш.
20.45 — «Есть уголок на земле» яха документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша гойт. «Морхий бесаш». В. Кингисеппа цІерагІа Таллински Пачхалкхен академически драман театра фильм-спектакль.
23.35 — «Кердадараш».
23.45 — Популярни музыка кердадараш. Видеоклипий дерригдунен конкурс. 4-гІа выпуск.

19 МАРТ КІИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.25 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «С утра пораньше» яха берашта йола развлекательно - познавательни передача.
10.00 — «Советски Союза гІулакх ду аз!».
11.00 — «Іуйрийнара почта».
11.30 — «Дунен гонахьа». Альманах.
12.30 — Фаьлг болча хьоашалгІа. «Сказка о храбром витязе Фэт-Фрумосе» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш.
14.50 — Музыкальни киоск.
15.20 — «Йийлача наІарий ди». Школе кхетам балар. Керда концепци.
16.05 — Фигурни катани. Дунен чемпионат. Кхалнах. ЛоІамара программа. Францера передача.
17.00 — «Юртара сахьат».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — СССР культура министрацара В. Г. Захаровцара интервью.
19.25 — М. П. Мусоргски ваь 150 шу дузаш. «Хованщина» яха опера. С. М. Кирова цІерагІча опереи балетеи Пачхалкхен академически театра спектакль. Ленинградера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Хованщина» яхача М. П. Мусоргске опера дІахододар.
23.55 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — Передачай программа.
8.20 — «И не кончается дорога» яха документальни фильм.
8.45 — «Илли оал О. Сабзалиевас. Душанбера передача.
9.15 — Украински ССР гостелерадио. Украине телевидене программа.
10.15 — «Приключения принца Флоризеля» яха субтитраш йола художественни фильм. 2-гІеи 3-гІеи сереш.
12.25 — «Зона затопления» яхачеи «В интересах дела» яхачеи документальни фильмай премьера. «Земля тревоги нашей» яхача циклера. Экологе проблемаех.
13.10 — Б. Можаев. «ДогІа хургда». Телеспектакль.
15.10 — «Если вам за...» яха передача.
15.55 — «Растрепанный воробей» яха мультфильм.
16.15 — «Музыка в памятниках архитектуры» яха Вильнюсера передача.
16.45 — «Фуд из, цирк?»
17.25 — Оаш дехарах юхагойтар. «Заманхо». Тележурнал.
18.45 — Киносерпантин. 4-гІа выпуск. 1-ра дубль.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Последний лепесток» яха мультфильм. 2-гІа дакъа.
20.15 — Киносерпантин. 2-гІа дубль.
21.00 — «Ха».
21.40 — Киносерпантин. 3-гІа дубль.
00.10 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

14 МАРТ, ШИНАРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Димаев Іаьлий иллеш.
9.15 Боахама расчета хьалашка (нохчий меттала).
9.30 «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).
9.50 — 10.00 Дуне цхьан кІиргІа (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 Хьано кхетавергва бюрократ? Корреспонденци.
16.16 — 17.00 Хьалхалаттача коллектива сурт. Музыкальни программа.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

15 МАРТ, КХАЬРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 Перестройкеи Кхачан программеи (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Шахбулатов Іаднана иллеш.
11.15 Болхлочун уйлаш (гІалгІай меттала).
11.30 — 12.00 Литературни Нохч-ГІалгІайче (гІалгІай меттала).
15.15 Цамалар — вахара боарам.
15.35 Социалистически яхьа дневник.
15.45 Музыка.
16.00 — 17.00 Хоржамашта накъадолхаш. Радиостудера прямой передача.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

16 МАРТ, ЕРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 Сихдалара баргал етташ. Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.30 Концерт.
11.15 «Патриот» (гІалгІай меттала).
11.30 «Микрофонаца Грозне гІолла».
11.50 — 12.00 Музыка.
15.15 Арендатораш кхашка арабоал (гІалгІай меттала).
15.30 — 16.00 Концерт.
17.15 Передачай программа. Музыка.
17.16 Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала).
17.31 — 18.00 Концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 Вахара дІаязйинза оагІонаш. Дагалоацамаш (нохчий меттала).

17 МАРТ, ПІАЬРАСКА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.45 — 9.00 Музеяшкеи выставкашеи гІолла. ТІеххозадар довзаш (гІалгІай меттала).
11.15 — 12.00 Гаьнарча шерий иллеш.
15.15 Депутаталла кандидаташ бувцаш. А. Сулейманови Л. Д. Магомадови (нохчий меттала).
15.30 — 16.00 Концерт.
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «ДоттагІий оазаш».
17.31 «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
17.46 ДоттагІлен концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 Вахара хьисап — советски.

18 МАРТ, ШОАТТА

7.35 Передачай программа. Музыка.
7.40 КПСС ЦК Пленума накъадолхаш. Арендни подряда — шерра никъ (нохчий меттала).
7.50 — 8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 Коммунист коллективе (нохчий меттала).
10.40 Литературни Нохч-ГІалгІайче (нохчий меттала).
11.00 «Къонал».
11.30 — 12.00 Социальни сферан ритмаш.
12.30 Халкъа тІахьожам болх беш ба (нохчий меттала).
12.50 — 13.15 Хано дІадех (гІалгІай меттала).
15.15 «ПхелагІа шоатта» яха эстрадни программа. 1988 шера 31 июле хинна передача юха.
16.00 — 17.00 «Шоаттаден вІашагІнхетараш». Информационно - музыкальни программа (гІалгІай меттала).
18.20 — 19.00 «Музыкальни почта».

19 МАРТ, КІИРАНДИ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНИ БОАХАМЕИ БЫТОВИ ОБСЛУЖИВАНЕИ БОЛХЛОЙ ДИ.

7.15 Передачай программа. Музыка.
17.19 Республикански газетий обзор.
7.30 Передачай программа. Музыка.
7.35 — 7.40 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 «Примите поздравления» яха передача.
11.20 — 12.00 Жилищно - коммунальни боахамеи бытови обслуживанеи болхлой Ден хетадаь концерт.
15.15 — 15.30 Мишта ду шоана гІулакх? (гІалгІай меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГІалгІайче.
16.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 ХІирий ашараш.
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагІал долчарна» яха концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІолла хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Іуйрийна дохк а доаллаш хаоттам хила тарлу. Секунде 0—5 метр сухал а йолаш мух хьекхаргба малхбузенгахьара. Фегара температура бийсана кхо градус шелалгара ши градус йІовхалга дІакхоачаши дийнахьа 5 градусагара 10 градусага дІакхоачаш йІайха йолаши хаоттам латта тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, нагнаггахьа малх а хьожаш, йоачан а йоацаш, хувцалуча лостамех 3 — 7 метр сиха мух а хьекхаш хаоттам латта тарлу. Фегара температура бийсана ши градус шелалгара кхо градус йІовхалга дІакхоачаши дийнахьа йІовхала 5 градусагара 10 градусага дІакхоачаши хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-65; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00090. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1064.